

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գլխավոր խմբագիր՝
ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Լրատվական գործունեություն
իրականացնող՝
«Հայաստանի պետական
տնտեսագիտական
համալսարան» պետա-
կան ոչ առևտորային
կազմակերպություն:

Հասցեն՝
0025, Երևան,
Նալբանդյան փողոց 128,
կենտրոնական մասնաշենք,
2-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 593-460, 4-60

Վկայական N 03Ա054452:
Տրված է՝ 05.06.2002 թ.:

Հրատարակիչ՝ ՀՊՏՀ
«Տնտեսագետ» ամսագիրը
լույս է ընծայվում
ՀՊՏՀ լրատվության և
հասարակայնության հետ
կապերի բաժնի կողմից:

Նոյեմբեր-դեկտեմբեր
2019 / N5 (706)
Տպաքանակը՝ 300
Տարածվում է անվճար:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱԳՄ

Խմբագիր՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
Լրագրող՝
ՆԱՆ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ
Լուսանկարիչ՝
ՌԱԶՄԻԿ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
Համակարգչային
ծևավորում՝
ՆԱԽՐԱ ԽՉԵՅԱՆԻ

Համարի
պատասխանատու՝
ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Խմբագրությանը տրամա-
դդրված հեղինակների
նյութերում տեղ գտած
փաստական անձշտություն-
ների համար խմբագրությունը
պատասխանատվություն չի
կուն: Անսագրի նյութերն
օգտագործելիս հղումը
պարտադիր է:

Պատվեր՝ 497:
Ծավալը՝ 6 տպ. մամուլ:
Ստորագրված է
տպագրության՝
13. 12. 2019 թ.:

Տպագրված է «Տնտեսագետ»
հրատարակչությունում:

ՀՊՏՀ ՌԵԿՏՈՐԻ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՏԱՐ ԴԻԱՆԱ ԳԱԼՈՅԱՆԻ
ԱՄԱՆՈՐՅԱ ՈՒՂԵՐՁՅՈՒՆ

Change Lab. ուսանողը՝ փոփոխությունների ապագա
կառավարիչ և ձեռնարկատեր.....4

Նոր և խոստումնալից մագիստրոսական ծրագիր՝
տեղեկատվական տեխնոլոգիաները բիզնեսում.....5

Ուսանող-երիտասարդությանն ուղղված անսահման
հավատով.....6

ԻՌԵՆ ԹԱՎԱԼՅԱՆ
Let's Talk միջբուհական աշխատաժողովը՝ ոչ ֆորմալ
կորության ձևաչափում.....8

Պանելային քննարկում. ԱՅ և ՀՀ տնտեսական զարգացման
հեռանկարները.....9

ԱՄԱՆՈՐՅԱ – 2020

ՄԵԼԻՆԵ ԱՐՐԱՅԱՍՅԱՆ
ՀԱՅԿ ՔԱԼՍԱՆԹԱՐՅԱՆ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ
ԱՆԻ ԵՂՈՅԱՆ

ՀՊՏՀ անվանական կրթաբոշակառուները 10

ԱՆԻ ԴԱՅԱՐՅԱՆ
Կամավորության մարտահրավերին ընդառաջ.....13

ԱՐՓԻՆԵ ՄԱԼՔՅԱՆ
ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅՈՒՆ. սիրո և իմաստության բավիղներում.....14

ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
ՏՏՏԵՍԱԿԱՆ ԽճԱՆԿԱՐ.....16

ԽՈՐՃՐԱՑՈՒՄ ԵՆ ՈՒՍԱՍՈՂՆԵՐԸ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ
Կրթական համակարգի արդիականացումը հրամայական է.....18

ՆԱԴԵԺԴԱ ԱՖՅԱՆ
ՊԼԱՍՏԻԿ թափոնների կառավարման հիմնահարցեր.....20

ԼԵՆԱ ՋՈՎԱՆՆԻՆՅԱՆ
ՀՊՏՀ ԳՅՈՒՄՐՈՒ ՄԱՍՆԱՅՅՈՒՂՈՒՄ.....22

ԱՆԲԻՈՆԱՅԻՆ ՍԵՄԻՆԱՐՆԵՐ.....25

ՄԵՐ ՇՆՈՐՅԱԼԻՆԵՐԸ
Լուսյա Մանուչարյան. «Ասելիք ունեմ».....26

ՀՊՏՀ ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՈՐՃՐՈՒՄ.....27

ԼՐԱՅՈՒՄ.....30

ՀՊՏՀ Խաղեր – 2019 36

ԵՐԱՀԻՆԵ ՀԱԽՆԱՅԱՐՅԱՆ
Երիցյան գերդաստանը՝ հայկական վիճագործական
ավանդույթի հիմնադիր և շարունակող.....38

«ԵՐԱԶՄՈՒՄ+».....41

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.....44

2019 թ. ՀՊՏՀ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ.....45

Սուրբծննդյան ժայիտներ կամ չիաստաված փաստեր.....46

ԾՆԿՐԴԱԿԱՆ 2020 ԹՎԱՄԱՅԻՆ

Արդյունքներ, հարգարժան գործունեություններ,

պարտների աշխատակիցների գործառնությունների վեհականությունը իմ չեղական հաջողականությունը:

Նոր պարփակ շենքներ մենք շնորհում ենք շավարեսարքական, նոր հոգություն, որ զարգի պարփակ լինելու է ավելի շատը, դառնաշնորհ և մեր նոր երազականությունը ու նախարարների իրականացնական լրացրի: Հայաստան ենք ու այդ ամենը հայարժ մնուք գործում նոր լրացրի: Արքան կարենու է զարգի հանդիպություններ, նույնական կարենու է ականական լրացրի հաշվառությունը շենք անհիմությունը, շատ արժեազնությունը, իսկ վայրին հրաժեշտ լրացրի:

Արդյունքներ, հարգարժան գործունեություններ, մենք միանքն անցում կարենու ու բարդ մեկ լրացրի, որում տարբար միավոր կամ պատճեն մեր համապատասխան ավելի շարգանակ, նոր հազորություններ կերպացնի: Արևոտնական զանազան մենք կարողանում ենք հաջողակարգ դժվարությունները, իրագործել անզամ բարդ ենթաշեռնությունները, ու ես վարսի եմ, որ առաջիկայում եմ կարողանալու մեջ պահպանել նոյն մորթայուն՝ յուրաքանչյուր մեր լրացրությունը, մեկ վարսիկած պարուածանությունների շրջանակներում անելու ենք առանձագույն՝ ի նախար Ծնկրդակրացքների համապատասխանի:

Եսին մեկ անզամ շնորհակիրում եմ չեղական Անվանությունը և Առաջ ծննդյան պահանջ առթիվ, մասնաւում, որ 2020 թվականը չեղական ընդունակությունների համար լինի առողջություն, երգականություն, բարօրություն, բոլոր նվիրական նախարարների ու ցանկացած պարուածանությունների շրջանակներում անելու ենք առանձագույն՝ ի նախար Ծնկրդակրացքների համապատասխանի:

Արքունիքի՝ ՌԴԱՄԱԱ ԳԱՀՈՑԱՆԻ

Change Lab. ուսանող՝ փոփոխությունների ապագա կառավարիչ եւ ձեռնարկատեր

ՀՊՏՀ նորաբաց «Փոփոխությունների կառավարում» (Change Lab /<http://www.changelab.am/>) լաբորատորիայի շնորհանդեսը կայացավ դեկտեմբերի 11-ին՝ ՀՊՏՀ ուկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանի, ուսումնական աշխատանքների գօնվ պրոռեկտոր Արմեն Գրիգորյանի, դեկանների, դեկանավար կազմի ներկայացուցիչների, դասախոսների և ուսանողների մասնակցությամբ:

Բացելով շնորհանդեսը՝ Արմեն Գրիգորյանն ընդգծեց, որ լաբորատորիայի ստեղծումն ազդարարում է ՀՊՏՀ նոր նախաձեռնություններից մեկի մեջնարկը, ապա պարզաբանեց Change Lab-ի գործունեության նպատակը. այնպիսի հմտությունների փոխանցում, որոնց շնորհիվ ուսանողները կկարողանան աշխատել որպես կազմակերպությունների փոփոխությունների կառավարիչներ կամ «խնդիր լուծողներ» (Problem Solver): «Վստահ ենք՝ Change Lab-ի շնորհիվ կայուն կամուրջ կվառուցներ ուսանողների և գործառուների միջև, քանի որ մեզ մոտ սփյուռք են ընդունակ և տաղանդավոր երիտասարդներ: Նաև վստահ ենք, որ հանձինս ձեզ մեր համալսարանում են սովորում ոչ միայն «խնդիր լուծելու», այլև բիզնես գաղափարներ առաջարկելու և կյանքի կոչելու ունակ ուսանողներ», – ասաց Արմեն Գրիգորյանը:

Change Lab-ի համահիմնադիրներ Կարեն Սարգսյանն ու Արտակ Ասլանյանը ներկայացրին լաբորատորիայի գործունեությունը. Change Lab-ը կիավաքագրի գործառուների կարիքներն ու խնդիրները, ապա դրանց համապատասխան հմտություններ, կարողություններ և գործիքազն կիտիսանցի, ամերաժեշտ գիտելիքով կիմի ուսանողին՝ պարագատելով այլնտրանքային լուծումներ փնտրող, ակտիվ աշխատակիցներ: Բացի սրանից, լաբորատորիան ունի գործունեության երկրորդ ուղղությունը, որն ուսանողին հեճարավորություն կընձեռի զարգացնելու ու սոցիալական և գործարա գաղափարների ու կյանքի կոչելու դրանք: Նրանց կօգնեն նաև ֆինանսական միջոցներ գտնել՝ այդ գաղափարները կյանքի կոչելու համար:

ՀՊՏՀ Change Lab-ի հարթակում առաջին կուրսը անվճար է, առաջին դիմորդների հետ հանդիպումը տեղի ունեցավ դեկտեմբերի 16-ին:

Change Lab-ի գործունեությունը մանրամասներու նպատակով «Ծննդագետություն» գրուցեցիամահիմնադիրներ Կարեն Սարգսյանի ու Արտակ Ասլանյանի հետ:

– Յարգելի՝ գործընկերներ, նախ շնորհակալություն գրույցի համար, և խնդրում եմ մամրամասներ ի՞նչ է Change Lab-ը և ինչո՞վ պետք է գրաղվի:

Կ.Ա. – Ինչպես հուշում է բառը, սա լաբորատորիա է, որի շահառուները հիմնականում այն ուսանողներն են, որոնք կազմակերպություններում ցանկանում են գտնել ոչ թե սույն մասնագիտական, այլ փոփոխություններ կատարե-

լուն միտված աշխատանք: Լաբորատորիայի խնդիրն է գործառուներից հավաքագրել իրենց անհրաժեշտ աշխատակիցների և կարիքների ցանկը, ապա բացահայտել դիմորդների ներուժը, փոխանցել համապատասխան հմտություններ և ներկայացնել գործառուներին: Մեր խնդիրը այդ լաբորատոր գործընթացների կազմակերպումն է, իսկ մեր աշխատանքի արդյունքը պետք է բաղկացած լինի երկու բաղադրիչից: նախ՝ պատրաստել որոշակի հմտություններով օժտված փոփոխությունների գործակալներ (Change Agent), որոնց կարիքն այսօր շատ ունեն գործառուները, և երկրորդ՝ վերապատրաստել նրանց, ովքեր ցանկանում են հիմնել սեփական բիզնես: Դարձ ենք համարում ընդգծել Change Lab-ի երկրորդ՝ բիզնես ինկուբատորի գործառույթը, որը միտված է բիզնես գաղափարների գեներացմանը, մշակմանը, ինչպես նաև դրանք կյանքի կոչելու համար ֆինանսների հայթայրմանը:

– Ուշե՞ր կարող են դիմել Change Lab:

Կ.Ա. – Եթե ցանկանում են դառնալ փոփոխությունների կառավարիչներ և անմիջապես անցնել աշխատանքի, ապա նպատակահարմար է, որ դիմեն բակալավրիատի ավարտական և մագիստրատուրայի ուսանողները, սակայն առաջին փուլում ննան սահմանափակում չենք զնում: Ավելին, կարող են մասնակցել նաև բուհի վարչական, դասախոսական կազմի ներկայացնելներ, որոնք կրանչան փոփոխությունների կառավարիչներ և իրենց տեղերում՝ «խնդիր լուծողներ»:

– Լաբորատորիայում աշխատանքը միայն դասընթացներից է բաղկացած լինելու:

Ա.Ա. – Ոչ, մեր աշխատանքը բաղկացած է լինելու մի քանի մասից: Դասընթացներ կամ զուտ գիտելիքի փոխանցումը կկազմի գործընթացի 10 տոկոսը: Մեզ դիմած ուսանողների հետ կանցկացնեք վերապատրաստում՝ փորձելով ներկայացնել փոփոխությունների իրականացման երրուսը, ապա երկրորդ փուլում կներդնենք պրակտիկ գործքակազմը, այսինքն՝ այն կարիքները, որոնք ստացել ենք գործառուներից և դրան համապատասխան հմտություններ փոխանցել: Իսկ 3-րդ փուլում նրանցից գործառուն կընտրի համապատասխան աշխատակցին:

– Ուշե՞ր են դասավանդելու լաբորատորիայում:

Ա.Ա. – Դասավանդելու են գործնական դաշտի մասնագետներ, որոնք բանկային համակարգում, արտադրության, գրուաշրջության, ծառայությունների և այլ ոլորտներում աշխատանքի մեջ փորձ ունեն: Ավելին, ներգրավված են մասնագետներ, որոնք մեծ հեղինակություն և պահանջարկ ունեն: Օրինակ, սպասարկման, գրուաշրջության, հյուրընկալության ոլորտին (Horeca) անհրաժեշտ են բազում աշխատավայրեր, և ուսանողներին վերապատրաստելու համար ներդնել տարբեր դասընթացներ, որոնք իրենց խորությամբ և բովանդակությամբ եղանի կլիմեն:

Ավելացնենք նաև, որ շրջանավարտներին նպաստեսում ենք շնորհել երկու վկայական՝ մասնակցության և ավարտական: Կերպարագր կվկայի այն մասին, որ ուսանողն անցել է դասընթացը և համարվում է փոփոխությունների գործակալ:

Զրուցեց Գոյա ԳեՎորգյանը

Նոր Եւ Խոստումնալից մագիստրոսական ծրագիր՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները բիզնեսում

2020-2021 ուսումնական տարվանից կներդրվի մագիստրոսական նոր կրթական ծրագիր՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները բիզնեսում: Այն մեր համալսարանի և SS-բիզնես ոլորտների իրական համագործակցության լավ օրինակ է, քանի որ ՀՊՏՀ-ն ծրագիրն իրականացնելու է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի առաջատար կազմակերպությունների՝ «ԱՐՓԻՆԵՏ» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերության և «Յայաստանի օպերատորների միություն» հասարակական կազմակերպության հետ:

Ծրագրի մշակման աշխատանքներն արդեն մեկնարկել են, մասնակցում են ոչ միայն մեր համալսարանի, այլև գործընկեր կազմակերպությունների ներկայացուցիչները՝ առաջադրելով իրենց ոլորտներին անհրաժեշտ հմտություններ ապահովող դասընթացներ: Սա կրթական ծրագրի օրինակ է, որի մշակմանը հատկապես ակտիվ մասնակցություն է ունենում գործատում: Իսկ այն կյանքի է կոչվելու ՀՊՏՀ տնտեսական ինֆորմատիկայի և տեղեկատվական համակարգերի ամբիոնի կողմից: Ամբիոնի վարիչ, տ.գ.դ., պրոֆեսոր Վարդան Սարգսյանի խոսքով՝ այս կրթական ծրագիրն իր մոդելով տարբերվում է մյուսներից, քանի որ ունի մի քանի առավելություն: Նախ մեծ տեղ է տրվելու փորձառությամբ. դրանք կիրականացվեն դասընթացներից հետո, ինչը կամրապնդի լսարանում ստացած գիտելիքը, դասավանդելու են մեր համալսարանի և SS ոլորտի լավագույն մասնագետները, ուսանողներին տրվելու է համակարգչային ցանցերի, կիբեռանվտանգության, բիզնեսում տեղեկատվական համակարգերի, տվյալների մշակման և բիզնես հմտության գործիքների ու մոդելների մասին կիրառական գիտելիքների լայն շրջանակ:

«Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտը մեր երկրում արագ է զարգանում, ակնկալվում են նաև հետագա զարգացումներ: Յաջորդ փուլում անհրաժեշտ է SS ոլորտի և բիզնեսի ինտեգրում, ինչին էլ միտված է այս կրթական ծրագիրը: Հե՞ որ այսօր բիզնեսում տեխնոլոգիաների կիրառումը դարձել է հրամայական պահանջ, և բոլոր գործընթացները՝ հաճախորդների հետ, մատակարարման և մյուս աշխատանքները կատարվում են բարձր տեխնոլոգիաների միջոցով», – ասում է Վարդան Սարգսյանը:

Ծրագրի կտորի 1,5 տարի, որից մեկ տարի՝ դասընթացները, իսկ կես տարին կիատկացվի հիմնական փորձառությանը և մագիստրոսական թեզի պատրաստմանը:

Մագիստրոսական կրթական ծրագրը կյանքի է կոչվում եռակողմ հուշագրի հիման վրա, որը նոյնամբերի 22-ին մեր բուհում ստորագրեցին ՀՊՏՀ

ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը, «Յայաստանի օպերատորների միություն» հասարակական կազմակերպության տնօրին Քրիստին Գյոնջյանը և «ԱՐՓԻՆԵՏ» ընկերության գլխավոր տնօրին Արմեն Մուրադյանը:

Դիանա Գալոյանը նշեց, որ Տնտեսագիտական համալսարանում վերափոխվում են մագիստրոսական կրթական ծրագրերը և փորձառությունների կազմակերպման ձևաչափը, ինչի համատեքստում մեծապես կարևորվում է գործառուների հետ հարաբերությունների հաստատումը: Այսինքն, նախկինում գոյություն ունեցող փորձառության կազմակերպման գործընթացը կվերափոխվի և կղառնա ավելի արդյունավետ՝ ուսանողներին հնարավորություն տալով ոչ թե ուսման ավարտին երկարատև փորձառություն անցնելու, այլ հենց ուսումնառության շրջանում յուրաքանչյուր առարկայի ուսումնասիրությունից հետո գիտելիքն արդյունավետ կերպով ամրապնդելու գործնական միջավայրում:

Արմեն Մուրադյանը նշում է, որ սույն համագործակցությունը նորարարություն է և գործառուի համար շատ կարևոր խնդիր է լուծում: Նրա խոսքով՝ մասնակցելով համալսարանական կրթությանը՝ կազմակերպությունը կկարողանա ուսանողներին փոխանցել իր համար անհրաժեշտ հմտությունները և հետագայում նորավարտներին դյուրին կերպով կընդունի աշխատանքի:

Քրիստին Գյոնջյանը համագործակցությունը նշանակալի է համարում ընդգծելով, որ այս կրթական և բիզնես հատվածների սերտ գործակցության հրաշալի հնարավորություն է, որի արդյունքում կազմակերպությունների ներկայացուցիչները ուսուցման նոր մեթոդներով ուսանողներին կիադրուեն աշխատաշուկայում հաստատվելու համար անհրաժեշտ գիտելիք: «Ընորհակալ եմ համագործակցության համար և լիահույս եմ, որ շատ շուտով մենք կունենանք իրենց ուժերին վստահ, աշխատանքի պատրաստ, անհրաժեշտ հմտություններով և գիտելիքով օժտված մասնագետներ», – ասում է Քրիստին Գյոնջյանը:

ԳՈՐԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Նոյեմբերի 10-ին և 17-ին նշվող Երիտասարդության համաշխարհային և Ուսանողության միջազգային տոններին ընդառաջ ուսանողական խորհուրդը, բուհի ղեկավարության աջակցությամբ, կազմակերպեց և անցկացրեց միջոցառումներ, որոնցում վերահստատվում էին ուսանող-դասախոս փոխհարաբերության կարևորությունը, դասախոսների մարդկային ու մասնագիտական դերակատարությունը երիտասարդության կյանքում, վերջիններիս գիտելիք հաղորդելու, հովանավորելու, նրանց հետ բանավիճելու ու մրցակցելու անհրաժեշտությունը: Առաջինը «Դասախոսում են ուսանողները» նախաձեռնությունն էր, որն արձագանք ստացավ տարբեր ֆակուլտետներում: Նոյեմբերի 11-ին ուսանողները նոր կարգավիճակում, բավականին ինքնավաստան ու լավ պատրաստված, ընտրված թեմաների համակողմանի մատուցմանք վարեցին իրենց վստահված դասաժմաները և, իհարկե, գոհացրին

Լսարանին:

ՏԿ և ՄՏՏ ֆակուլտետի 3-րդ կուրսում, «Միջազգային տնտեսական ինտեգրում» առարկայի շրջանակում (դասախոս՝ Դիանա Գալոյան) ելույթ ունեցավ ասպիրանտ ծովակ Ոսկանյանը՝ խոսելով բիզնես նախագծերի մշակման ու իրականացման թեմայով, իսկ 1-ին կուրսում «Տնտեսագիտության տեսություն» առարկայի դասը (դասախոս՝ Ֆիրուզա Մահիլյան) վարեց մագիստրանտ Ալբինա Նալբանդյանը, թեման՝ «Փող և արժույթ»:

Ֆինանսական ֆակուլտետում 1-ին կուրսեցինների «Դասախոսը» նույն ֆակուլտետի 4-րդ կուրսեցի Ժորա Ստեփանյանն էր: Դասը «Ֆինանսական շուկաներ և ինստիտուտներ» առարկայից էր, թեման՝ «Ֆինանսական գործիքների բանակական և դրական գնահատումը» (դասախոս՝ Էդգար Աղաբեկյան):

Ուսանող-դասախոսների վերջին դասը հ/հ և

առւդիտի ֆակուլտետի 1-ին կուրսում էր. «Ֆինանսական շուկաներ և ինստիտուտներ» առարկայի դասախոս Նարինե Բալասանյանին փոխարինում էր նոյն ֆակուլտետի 4-րդ կուրսեցի Ռազմիկ Խաչատրյանը, նա լուսաբանում էր «Արևորային բանկերի դերը ֆինանսական շուկաներում» թեման:

Այնուհետև՝ նոյեմբերի 12-ին, տեղի ունեցան «Ուսանող-դասախոս» մարզական խաղերը, որի շրջանակում անցկացվեցին վոլեյբոլի և ֆուտզալի առաջնություններ: Նոյն օրը կայացավ վոլեյբոլի 2 խաղ՝ կանանց և տղամարդկանց: Կանանց առաջնությունում 2:0 հաշվով հաղթեց ուսանողական թիմը, տղամարդկանց խաղում առաջատարը կրկին ուսանողական թիմն էր՝ 2:1 հաշվով: Խաղերին հետևում և մասնակիցներին ոգևորում էին ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը, պրոռեկտոր Արմեն Գրիգորյանը, ռեկտորի խորհրդական Լիլիթ Ղաղայանը, մարդկային ռեսուրսների կառավարման բաժնի պետ Գոհար Սարգսյանը, միջազգային կապերի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյանը և այլք:

Խաղերը վարում էին ՀՊՏՀ ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի ներկայացուցիչները:

Ֆուտզալի հանդիպումն ավարտվեց 7:4 հաշվով՝ հօգուտ ուսանողների:

Նոյեմբերի 15-ին ուսանողուհի Լուսյա Մանուչարյանի «Ասելիք ունեն» բանաստեղծությունների ժողովածուի շնորհանդեսն էր, որը լույս էր ընծայվել համալսարանի դեկավարության և ուսանողական խորհրդի հովանավորությանը և աջակցությամբ («Տնտեսագետի» անդրադարձ՝ էջ 26-27-ում):

Հաջորդիվ ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը հանդես եկավ շնորհավորական ուղերձով, որում մասնավորապես ասված էր. «Երիտասարդության և ուսանողության տոների առիթով, թերևս, ծեզ ուղղված խոսք ննանվի սիրո խոստվանության, այնուհանդերձ, պիտի անկենդանամ ու արձանագրեն՝ դուք մի հիաքանչ սերունդ եք, որը կրողն է բարձր ինտելեկտի, տեխնոլոգիական մտածողության, համարձակ է, պայքարող ու մրցունակ, ազնիվ ու շիտակ, զգացմունքային ու մարդանությունը:»

Ի՞նչ կարող եմ մաղթել ծեզ: Որպես ծնող և մանկավարժ նախառաջ՝ առողջություն ու տոկունություն, իսկ որպես ուսումնական գործի կազմակերպիչ և բուհի դեկավար՝ ցանկանում եմ տեսնել ծեր անհատական ճեղքերումները, հապատանալ յուրաքանչյուրով և, անշուշտ, ծեր միասնականությամբ ու համախմբվածությամբ, ծեզ հետ միասին վայելել մեր սիրելի համալսարանի հավաքական հաջողությունները:

Երիտասարդությունը և հատկապես ուսանողական տարիները մարդու կյանքում անփոխարինելի ժամանակաշրջան են, որը ներդաշնակորեն միահյուսում է գիտելիքը, սերը, պատասխանատվությունը, անհոգությունը: Ցանկանում եմ, որ այդ երանելի փուլն ապրել-վայելելու բացառիկ հնարավորությունից խելամտորեն օգտվեք:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

ՀՊՏՀ-ի և ՀՀ ՊԵԿ-ի միջև նոյեմբերի 14-ին համագործակցության հուշագիր ստորագրեցին ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը և ՊԵԿ նախագահ Ղավիթ Անանյանը:

Ղավիթ Անանյանը նշեց, որ հուշագիրը կարևոր բովանդակային փաստաթուղթ է և հնարավորություն կստեղծի ավելի սերտ հարաբերություններ ապահովելու: Դիանա Գալոյանը շնորհակալություն հայտնեց համագործակցության պատրաստակամության համար՝ ընդգծելով, որ համալսարանում վերանայվում են կրթական ծրագրերը, բարելավվում է փորձառությունների կազմակերպման գործընթացը, կապեր են հաստատվում մասնավոր և պետական հատվածի գործատունների հետ:

Հուշագրի ստորագրման արդյունքում ՀՊՏՀ ուսանողները հնարավորություն կունենան ներգրավվելու ՊԵԿ-ի աշխատանքներում, կոմիտեի տեղեկատվական համակարգերի թեստային միջավայրում նրանց կտրամադրվի հասանելիություն և գործիք՝ համապատասխան աշխատանքների իրականացման ու գնահատման նպատակով:

Պայմանավորվածություն ծեռք բերվեց նաև երկուստեք հետաքրքրություն ներկայացնող ոլորտներում կատարել համատեղ հետազոտություններ, կազմակերպել գիտաժողովներ, թեմատիկ սեմինարներ, ապահովել փորձի փոխանակում, այդ թվում մասնագիտական վերապատրաստում:

Արարողությանը ներկա էին նաև ՀՊՏՀ արտաքին կապերի դեպարտամենտի տնօրեն Լուսինե Ղանիելյանը, ֆինանսական հաշվառման ամբիոնի վարիչ Ալվարդ Սարգսյանը, ՊԵԿ աշխատակիցներ: Ղավիթ Անանյանը շնորհակալական խոսք ասաց նաև ֆինանսական հաշվառման ամբիոնի վարիչ Ալվարդ Սարգսյանի մասին՝ արժևորելով նրան որպես դասախոսի և նշելով, որ նա ոլորտի նորությունները փնտրելու և իր ուսանողներին ներկայացնելու կարևոր հատկությամբ է օժտված:

Գ.ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Let's Talk

միջբուհական աշխատաժողովը՝ ոչ Փորմալ կրթության ձեւաչափում

Ե

ոյեմբերի 23-24-ին ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի նախաձեռնությամբ համալսարանում տեղի ունեցավ Let's Talk միջբուհական աշխատաժողովը, որը համախմբեց 33 պետական և ոչ պետական բուհերի (Հայաստանի պետական տնտեսագիտական, Երևանի պետական, Հայաստանի ազգային պոլիտեխնիկական, Վ. Բյորուսովի անվան պետական լեզվահասարակագիտական, Հայաստանի ամերիկյան, ճարտարապետության և շինարարության Հայաստանի ազգային համալսարանների) ուսանողների, ինչպես նաև Տարածաշրջանային թիվ 1 պետական քոլեջի սաներին: Հայտ ներկայացրած ավելի քան 200 ուսանողից մասնակցեց 50-ը:

Աշխատաժողովի հանդիսավոր բացմանը ողջունի խոսք ասացին բուհի ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը, Ուսունական Գոռ Մելիք-Սահակյանը, Ուսումնագիտական հանձնաժողովի նախագահ Արև Մանուկյանը: Ներկա էին ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր Արմեն Գրիգորյանը, ռեկտորի խորհրդական Լիլիթ Դադյանը:

Համալսարանի ղեկավարը նշեց, որ կարողում է ուսանողական խորհրդի ջանքերով կազմակերպվող, ոչ ֆորմալ կրթության զարգացմանը նպաստող, ուսանողներին համախմբող ննան միջոցառումները:

«Ողջումում եմ՝ նման թեմատիկայով աշխատաժողովի կազմակերպումը հենց ՀՊՏՀ ուսանողների կողմից և հատկապես տնտեսագիտական համալսարանում: Վստահորեն կարող եմ ասել, որ այս երկու օրերը հագեցած կլինեն ոչ միայն նոր ծանրություններով և հետաքրքիր ժամանցով, այլև կնպաստեն յուրաքանչյուրի անձնական որակների զարգացմանը», – ասաց Դիանա Գալոյանը:

Եվ, իսկապես, աշխատաժողովն անցավ հագեցած, աշխույժ մթնոլորտում, մասնակիցներին այն փոխանցեց նոր գիտելիքի բերկրանքը, հաջողված փորձից դասեր քաղելու հնարավորություն ընձե-

ռեց, օգնեց ստանալ հուզող բազմաթիվ հարցերի պատասխաններ: Տարբեր ոլորտներից հրավիրված մասնագետները արձարձեցին արդիական ու հետաքրքրական թեմաներ: ՀՊՏՀ-ից ելույթ ունեցավ մագիստրանտ Ռոզա Գրիգորյանը. «Խանածի՞կ, թե՞ խանածիկավար» թեմայով, դերասան, ռեժիսոր և արվեստի դպրոցի հիմնադիր Արել Արելյանը բացահայտեց խոսքի ուժը: «Ինչպե՞ս է արտաքինն ազդում գործնական և միջանձնային հարաբերությունների վրա» հարցը լուսաբանեց նորաձևության մարքեթինգի մասնագետ, ՀՊՏՀ շրջանավարտ Աննա Սալոմեն: Ձեկուցումների շարքը եզրափակեց դերասան Ավել Խալաթյանը՝ «Վախ հանրային ելույթներից» թեմայի շուրջ խոսելով հանրության առջև վստահ և գեղեցիկ ներկայանալու հմտության մասին:

Աշխատաժողովի ընթացքում «սառուցի կոտրում» վարժություններով ապահովվեց անմիջական մրնուրոտը՝ լիցքաբափելով, զվարթություն փոխանցելով և մտերնացնելով մասնակիցներին, որոնք ներկայացան բազմազան նախագծերով, թեմատիկ ուշագրավ անդրադարձներով:

Աչքի ընկած ուսանողներին հանձնվեցին մրցանակներ. Մերի Դավթյանն այն ստացավ որպես լավագույն մոտիվացիոն նամակի հեղինակ, Գայանե Կուլախյանը՝ լավագույն ելույթի և Լուսյա Մանուչարյանը՝ ամենահետաքրքիր հարցի համար:

Բոլոր մասնակիցները ստացան հավաստագրեր:

Հավելենք, որ նմանօրինակ ձևաչափի բովանդակալից աշխատաժողովները միշտ եղել են և կինեն ուսանողական խորհրդի միջոցառումներից առաջնայինները:

ԻՌԵՆ ԹԱՍԱԼՅԱՆ
ՀՊՏՀ ուսանողական խորհրդի փոխնախագահ,
կառավարման ֆակուլտետ, 4-րդ կուրս

Հուսանկարը՝ ՀՊՏՀ ուսանողական
խորհրդի ֆեյսբուքյան էջից

**Պանելային քննարկում .
Արցախի Եւ Հայաստանի
տնտեսական զարգացման հեռանկարները
(նախարարի վարչապետների մասնակցությամբ)**

Նոյեմբերի 4-ին մեր համալսարանում էր 2007-2017 թթ. Արցախի վարչապետ Արայիկ Ջարուբյունյանը: «Արցախի տնտեսական զարգացման հեռանկարները» թեմայով պանելային քննարկման ծևաչափով կազմակերպված հանդիպմանը նախակցում էին ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը, ՀՊՏՀ խորհրդի նախագահ Վահան Մովսիսյանը, 1993-1996 թթ. ՀՅ վարչապետ Յարան Բագրատյանը, տնտեսագետ Թաթուլ Մանասերյանը, ԵՊՀ նորարարության տնտեսագիտության ամբիոնի վարչի Աշոտ Մարկոսյանը:

Բացման խոսքում Դիանա Գալոյանն ընդգծեց՝ Հայաստանի տնտեսագիտական նայր բուհը քննարկումներ է նախաձեռնել տնտեսության առնչվող արդիական և հրատապ թեմաներով համախմբելով անվանի փորձագետների, տնտեսագետների: «Ֆորմալ կրթությանը գուգահեռ Տնտեսագիտական համալսարանը կարևորում է նաև ոչ ֆորմալ կրթության տեսակները, որոնք ուսանողին, բացի ակադեմիական գիտելիքից, տալիս են նաև տեղեկատվություն ստանալու, մտածելակերպ զարգացնելու, ազատ արտահայտվելու, տարբեր կարծիքներ լսելու հնարավորություն: Այդ առիթով այսօր հանդիպել ենք պանելային քննարկման ծևաչափում», - ասաց ռեկտորի պաշտոնակատարը, ներկայացրեց հյուրերին և խոսքը տրամադրեց հիմնական բանախոսին:

Արայիկ Ջարուբյունյանը ողջույնի խոսքում ընդգծեց, որ ինքը երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի (ՀՊՏՀ նախկին անվանումը) ուսանող է եղել, ինչը մեծ պատիվ է համարում: Քննարկվող թեմայի կարևորությանը անդրադառնալով՝ նա նշեց՝ ցանկացած պետության տնտեսության շարժընթացը պայմանավորում է երջանկության համաթիվը, ժողովրդական պատկերը:

Արցախի նախկին վարչապետի Ելույթն արտացոլում էր Արցախի տնտեսության անցած ուղին, ներկա վիճակը և տեսլականը: Արցախի տնտեսության առաջիկա զարգացումը նա կապեց գլխավորապես գյուղատնտեսության զարգացման հետ՝ նշելով, որ տվյալ ոլորտի զարգացումը կաշխուժացնի այլ ոլորտներ ևս, այդ բվում տեղեկատվական տեխնոլոգիաներին: Արայիկ Ջարուբյունյանը նաև ՀՅ և

Արցախի տնտեսական ցուցանիշների համեմատական վերլուծություն կատարեց, անդրադարձավ Արցախի տնտեսության զարգացման ներուժին, ազգարային ոլորտի խթանման առանձնահատկություններին ու հեռանկարներին: Ելույթից հետո Արայիկ Ջարուբյունյանը պատասխանեց լսարանի հարցերին:

Այնուհետև քննարկված թեմայի, ինչպես նաև դահլիճից հնչած հարցերի առնչությամբ կարծելույթներ ունեցան մյուս մասնակիցները: Յարան Բագրատյանն ընդգծեց, որ Արցախի տնտեսությունն իսկապես որոշակի հաջողություններ արձանագրել է նկատի ունենալով տնտեսական աճի ցուցանիշը: Աշոտ Մարկոսյանը նաև դիմեց ուսանողներին՝ ասելով որ անչափ կարևոր մասնագիտություն են ընտրել, քանի որ տնտեսագիտությունն է դրված բոլոր խնդիրների հիմքում, ապա առաջարկեց ՀՊՏՀ նեկավարությանը՝ շարունակել պետության տնտեսության խնդիրների շուրջ քննարկումների կազմակերպումը՝ ծևավորելով ազգային օրակարգ: Աշոտ Մարկոսյանի այս առաջարկին Դիանա Գալոյանն արձագանքեց պատրաստակամությամբ՝ համոզնումք հայտնելով, որ ՀՊՏՀ-ն ունի հնչած առաջարկն իրագործելու ներուժ: Թաթուլ Մանասերյանը շարունակեց՝ տնտեսական քաղաքականությունը կարևոր է, բայց նաև ազգային օրակարգ է պետք: Նրա խոսքով՝ հարկավոր է ստեղծել կայուն արժեքների ամբողջություն, որը տնտեսական զարգացման հիմք կծառայի՝ անկախ քաղաքական խընդիրներից և փոփոխություններից: Վահան Մովսիսյանը, որպես բուհի կառավարման գլխավոր մարմնի նախագահ, ՀՊՏՀ ուսանողներին և դասախոսներին հորդորեց կարևորել կրթության որակը, քանի որ մեր համալսարանի շրջանավարտներն են վաղը լուծելու երկրի առջև ծառացած տնտեսական հիմնախնդիրները:

Հանդիպման ավարտին Արայիկ Ջարուբյունյանը շնորհակալություն հայտնեց Դիանա Գալոյանին՝ միջոցառման կազմակերպման համար, իսկ բուհի նեկավարն իր հերթին խոստացավ՝ նման հանդիպումները շարունակական կլինեն:

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

ՀՊՏՀ անվանական կրթաթոշակառուները՝ նորի հոգեթրթիո սպասումով

Կյանքը, թերևս, հետաքրքրանում է սպասված ու հաճելի անակնկալներով: Ամանորն այդ շարքից է և զարմանահրաշ կերպով տարբերվող ամեն տարեսկզբին մեզ համակում է բարու խոստումով ու...ողջ տարին երազում ենք, ապրում, արարում, սիրում, աշխատում, ստեղծագործում նորի հոգեթրթիո սպասումով... որ նորից ծովանքը ամանորյա խորհրդավորությանը, կերտենք հեքիաթի գլխավոր հերոսի կերպարը, մտքում կրկնենք մեր նվիրական երազանքները ու կասկած անգամ չունենանք, որ կախարդանքի ուժով դրանք կիրականանան... որ վերապրենք համատարած երջանկության երանելի ակնարդենորդ, ապրենք մեր հոգու ցնծությունը: Մի անտես ձեռքի բարի հպումով Ամանորին բոլորն են երջանկանում... Այս այդ Ամանորը. առեղծվածային է, չէ՞...

Ամանորյա սպասումով պարուրված սիրելի՝ ընթերցող, «Տնտեսագետը» նախատոնական տրամադրության շուրջ է համախմբել ՀՊՏՀ անվանական կրթաթոշակառուներին՝ հնարավորություն ընծեռելով տոնի խորհրդով շաղախված ինքնօրինակ ուղերձ հեղեղու դասընկերներին, հարազատներին, սիրելիներին:

2019-2020 ուսումնական տարվա առաջին կիսամյակի անվանական կրթաթոշակառուները հայտնի դարձան հոկտեմբերի 28-ի ռեկտորատի նիստում: Այս մեր պատվելի ուսանողների յոթնակը՝ Անահիտ Սահակյան (Զարարէ Բաշինքայանի անվան կրթաթոշակ), Անի Եղոյան (Նովհաննես Թումանյանի անվան կրթաթոշակ), Անդրանիկ Մարգարյան (Միքայել Քոթանյանի անվան կրթաթոշակ), Սելինե Աբրահամյան (Վաղիմիր Ներկարարյանի անվան կրթաթոշակ), Մարիաննա Դանիելյան (Անուշավան Արգումանյանի անվան կրթաթոշակ), Ջայկ Քալանքարյան (Կարպիս Կարագյանի անվան կրթաթոշակ), Իրինա Սարգսյան (Ուսանողական խորհրդի կրթաթոշակ):

Նրանցից չորսը ընթերցողին են վստահում իրենց մտղումները և մաղթում՝ բարով ու սիրով ընդառաջ գնալ գալիքի լուսավոր երազանքին:

Փոխելի մեր մշերը, դրանի ամենակարեւորն են

Մենք 365 կամ 366 օրը մեկ անգամ որոշում ենք նոր կյանք սկսել և մի գիշեր պարպում ենք զավարները հանուն այդ նորի: Թարմացնում ենք զգեստապահարանը, ամանորյա ճաշացանկը, տան հարդարանքը, գուցե նաև ֆեյսբուքյան ընկերների ցանկը կամ ինչ-որ այլ բան, բայց՝ ոչ մտքերը: Իսկ մտքերն ամենակարևորն են. մենք կարողանում ենք ապրել այնպես, ինչպես կարողանում ենք մտածել: Փոփոխություններ ենք ուզում, բայց հնից հրաժարվելու կամք չունենք, որովհետև հիմք հարմար է, ծանրը և անվտանգ: Չարենցի ամբոխները, որոնք դեպի արևմտ կին գնում խելազարված, կործանել կին հիմք: Մինչև նորի մասին մտածելը, պիտի կարողանանք հնից պոկ զալ, բայց մենք չենք ուզում լրել «պանրի դաստարկ կայանը» (Սպենսեր Զոնսոնի «Ո՞ւր է իմ պանիրը» ստեղծագործությունից): Այն, ինչ-որ տեղ մենք շատ նման ենք Սպենսեր Զոնսոնի հերոս Յոմին: Մենք նոր պանրի հետքերով գնալ չենք ուզում, մոլորվել չենք ուզում, պահանջում ենք վերադարձել հին պանիրը, և ամենակարևոր՝ մենք հանգված ենք, որ դա մերն էր ու հավետ մեզ պիտի պատկաներ:

Ցավոք, մերը սնորիզմն է, մենք փոփոխության իմիտացիա ենք ստեղծում՝ ամանորյա ճաշացանկը,

տան, գուցե նաև ֆեյսբուքյան ընկերների ցանկը կամ ինչ-որ այլ բան թարմացնելիս: Իսկ բուն խնդիրը մնում է օդում կախված... Նոր տարին սարերի հետևում չէ, ես կարողում եմ Սպենսեր Զոնսոնի գիրքը ու մտածում: «Չէ՛, պիտի լրեմ պանրի այս կայանը, չկա՛ ուրեմն չկա: Տիեզերքում ոչինչ չի կորչում, եթե ինչ-որ բան չկա այստեղ, ապա գոյություն ունի մի տեղ, որտեղ այն գտնվում է»:

Ես փոխում եմ մտքերս, իսկ մնացյալը դեռ կիասցնեմ: Մնում է մի քիչ խելազարվել նորի էներգիայից... Չարենցը գուցե օգնի: Իսկ գուցե պարզվող զավարնե՞րը օգնեն. ինչո՞ւ ոչ: Չէ՞ որ ալեա jacta est (լատ.:՝ քարն արդեն գցված է):

Սելինե Աբրահամյան
Ծուկայաբանություն մասնագիտության 4-րդ կուրս

Զարգանալու, գիտելիքով գիշելու, հայունիքին ծառայելու պարտականությունը վերցնելի մեր ձեռքը

Ամեն անգամ իր երանգներով կլանում է ինձ այն օրը, երբ ես պետք է վերջապես բացեմ իմ բոլոր օրագրերը և հիշելով բոլոր հաշվապահական ձևակերպումները և վերլուծական մեթոդները՝ պատրաստեմ իմ իսկ հաշվետվությունը: Ամանորյա օրերին է, երբ գնահատում եմ իմ անբողջ տարին, համեմատում նախորդը հաշվետուի հետ, դարձնում

հաշվետուն իիմք՝ հաջորդ ժամանակաշրջանը գծագրելու ու անհնարինը հնարավոր դարձնելու, նպատակները միահյուսելու և ստանալու իմ ամանորյա համեղ ու ինքնատիպ տեսականին: Մի մարդ կա, մի մեծանուն հայ, պայծառ մտքով մի իմաստուն, որը հեռու սարերից ձայն է տալիս՝ աչքերը սկսելով այն «ոսկու», այն հզոր ներուժի վրա, որով ժողովուրդը, երկիրը հարուստ է. «Ուզո՞ւմ ես գուշակել մի ժողովորդի ապագան նայի՞ր նրա երիտասարդությանը»:

Ես ուղղակի կցանկանայի, կամ գուցե բոլորս, հատկապես՝ ուսանողներս միակամ ցանկանանք, որ զարգանալու, գիտելիքով զինվելու, հայրենիքին ծառայելու պարտականությունը վերցնենք մեր ձեռքը ու նոր տարրում կամ նոր ժամանակաշրջանում զարկ տանք որակյալ տնտեսագետներով հարուստ և իրենց մասնագիտությունը մինչև վերջ երկիր զարգացմանն ուղղող երիտասարդությանը:

Հայկ Քալանթարյան

**Հաշվապահական հաշվառում և հարկում
մասնագիտության 3-րդ կուրս**

Կան նվաճումներ՝ ի բարօրություն մեր երկրի և մեր ժողովրդի: Թող գալիք տարին լինի խաղաղության, կայունության, նպատակների ու երազաքնների իրականացնան տարի, և մեզնից յուրաքանչյուրը իր ներդրումն ունենա մեր երկրի շենացման ու հզորացման գործում:

**Անդրանիկ Մարգարյան
Տնտեսագիտություն մասնագիտության 4-րդ կուրս**

Որակյալ կրթությունը 21-րդ դարի գենսն է

Ամանոր. տոն, որը նշում են աշխարհի ցանկացած անկյունում, տոն, որին սպասում են բոլորը՝ անկախ տարիքից, սերից, ազգությունից:

Ամանորն ազդարարում է նոր տարվա, նոր ձեռքբերումների, նոր նվաճումների սկիզբը: Կյանքում նվաճումներ գրանցելու, նպատակներն իրազրծելու, հաջողություններ ունենալու առաջնային նախապայմանը որակյալ կրթությունն է, որը 21-րդ դարի

Պատվով ընդունելով նոր մարտահրավերները

Սիրելի՛ ՐՊԾ ուսանողներ ու դասախոսներ, շնորհավորում եմ բոլորիդ Ամանորն ու Սուրբ ծննդունդը:

Մեր երկիրը թևակիրել է բազմաթիվ նոր մարտահրավերներով լի ժամանակաշրջան, որտեղ առանձնակի արժեկուրում են կրթությունն ու գիտելիքը:

Մեր դասախոսական կազմին գալիք տարում ցանկանում են մեծ ուժ ու կորուվ՝ երիտասարդ սերնդին զարգացող աշխարհին համահունչ կրթելու գործում:

Անշուշտ, անցնող տարում բոլորս էլ ունեցել ենք մեծ ու փոքր հիասքափություններ և բացքողուներ: Թո՞ղ դրանք գալիք տարում զինեն մեզ ինաստությամբ՝ նոր մարտահրավերները պատվով ընդունելու համար: Թո՞ղ նոր տարին հնարավորություն տա վերարժնորելու նախկին ժամանակաշրջանը և հստակ քայլերով շարժվելու դեպի նպատակների իրականացում:

Հուսով եմ անցնող տարում յուրաքանչյուրդ ունեցել եք նաև մեծ կամ փոքր ձեռքբերումներ. ի սրտե մաղթում եմ, որ 2020 թվականին դրանք բազմապատկվեն, մաղթում եմ աշխատանքային ու կրթա-

ամենազոր գենքն է ցանկացած պատերազմում:

Ամանորին ընդառաջ ուզում եմ մաղթել, որ մեր երիտասարդները զինված լինեն բացառապես այս գենքով, ունենան արժեքավոր գիտելիքներ, առանձնահատուկ մասնագիտական հմտություններ, երբեք չվախենան լողալ գետի հումքին հակառակ, ամբոխից տարանջատվեն իրենց բարձր ինտելեկտով և համայն աշխարհին ցույց տան մեզ՝ հայերիս բնորոշ խելքն ու շնորհը: Թող այս նոր տարին լինի սկիզբն այն ժանապարհի, որը թեև լի կլինի խոչընդուներով, դժվարություններով, բայց յուրաքանչյուրիս կիասցնի այն նշանակետին, որը նախանշել ենք որպես թիրախ: Միևնույն ժամանակ ուզում եմ մաղթել, որ ամեն ավարտվող ժանապարհ դառնա նոր ժանապարհ սկիզբ, միշտ լինի այն լոկոնտիվը, որն առաջ կնդի ու կստիպի հաղթահարել ցանկացած արգելարիք:

**Անի Եղոյան
Ֆինանսներ մասնագիտության 4-րդ կուրս**

Սիրելի՛ ընթերցող, քող նոր տարվա հրաշագործությամբ վերահստատենք և վերագննենք մեր ապրելու իմաստը: Շնորհավոր Ամանոր և Սուրբ ծննդունդ:

Պատրաստեց ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆԸ

ԿԱՄԱՎՈՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԺՈՂՈՎ ԵՒ ՏՈՆԵՎԱԽԱՌ. ԱՆՓԻԽԱՐԻՆԵԼԻ ՓՈՔՁԱՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Արա՝ ուրիշի համար, սովորի՞ր քեզ համար»։ այս հավատանքով աշխարհում հազարավոր երիտասարդներ կամավորական գործունեություն են ծավալում, շատերն այն խելամտորեն դարձնում են կենապերակ ողջ կյանքում սովորելով ու փորձ քաղելով։ Այսպես կոչված չվարձատրվող աշխատանքի յուրատեսակ վարձատրության արժեքը իմացողները դեկտեմբերի 12-ին համախմբվել են՝ կամավորական հնարավորությունների համաժողով-տոնավաճառում։ Կազմակերպել էն ՀՊՏՀ-ն (գործուն աջակցություն է ունեցել համալսարանի արտաքին կապերի դեպարտամենտը, շարունակական կրթության և վերապատրաստումների բաժինը), «Համախմբված երիտասարդական միություն» (նախագահ՝ ՀՊՏՀ ուսանող Անի Ղազարյան) և «Երիտասարդները հանուն փոփոխության» (նախագահ՝ Գրիգոր Զանիկյան) ՀԿ-ները։ Մասնակցում էն հայաստանյան բուհերի ուսանողներ, ՀՊՏՀ ֆինանսատեսագիտական քոլեջի սաներ, ՀԿ ներկայացուցիչներ, համալսարանի աշխատակիցներ։ Միջոցառումը բարեկացած էր 2 մասից՝ համաժողով, որտեղ բանախոսեցին Աժ երիտասարդ պատգամավորներ, հաջողակ ու փորձառու մասնագետներ, որոնք երիտասարդներին ովկորեցին իրենց հաջողության պատմությամբ, և սովորական, որտեղ միջազգային ու տեղական ՀԿ-ները առաջարկում էն կամավորական, մյուսները՝ նաև վարձատրվող աշխատանք։

Համաժողով-տոնավաճառի բացումն ազդարարեց ռեկտորի պատունակատար Դիման Գալոյանը։ Նա բարի գալուստ ասաց բոլորին՝ խոսնակներին ու ՀԿ-ներին, որոնք եկել են կամավորությունը խրախուսելու, ուսանողներին, որոնք հետաքրքրված են հասարակական աշխատանքով և նախընտրում են ինքնազգացման այս ճանապարհը։ Նա հատուկ շնորհակալություն հայտնեց միջոցառման համակազմակերպիչ Անի Ղազարյանին, ապա և համոզմունք՝ կամավորությունը անփոխարինելի փորձառություն է, որը

տալիս է գիտելիք, փորձ, հմտություն։

Կամավորություն երևույթն արժևորեց Անի Ղազարյանը, ապա ամբիոնը տրամադրեց բանախոսներին։

Խոսնակներն էն Grow edutainment ընկերության հանակիմնադիր և գործադիր տնօրեն Անուշ Մանուչարյանը, ՀՀ Աժ «Լուսավոր Հայաստան» խմբակցության պատգամավոր Աննա Կոստանյանը, որակավորված կառավարման խորհրդատու, դասընթացավար և մենքոր, IMS Armenia-ի գործադիր տնօրեն, Innovative Women Entrepreneurship-InWEnt-ի նախագահ Սիլվա Մեսրոպյանը և ՀՀ Աժ «Էջմ քայլ» խմբակցության պատգամավոր Սոնա Ղազարյանը։ Նրանք կամավորական աշխատանքի մեջ փորձ ունեն և ինչպես նշեցին Ելույթներում՝ իրենց հաջողությունը խարսխված է նաև այն ոչ ակադեմիական գիտելիքի վրա, որը ստացել են կամավորության շնորհիկ։ Խոսնակների հիմնական ուղերձն էր՝ աջակից ու կարեցող, նախաձեռնող ու կազմակերպիչ լինելու, բիզնես հմտություններ ձևավորելու, մարդկանց ճանաչելու և նրանց հետ լավագույն հաղորդակցվելու և պարզապես գործնական գիտելիք ու փորձ ձեռք բերելու ամենալավ դպրոցներից մեկը կամավորությունն է, և ուրեմն՝ ի գործ, երիտասարդներ։ Ոգևորիչ Ելույթներից հետո սկսվեց տոնավաճառը։ Բուհի հյուրընկալ նախասրահում կամավորական աշխատանքի առաջարկներով հանդես էն գալիս Կարմիր խաչը, Համահայկական կամավորական միությունը, Ecolab Foundation-ը, FYCA-ն, EYP Armenia-ն, Future in our Hands-ը և այլն։ Նշենք, որ տոնավաճառին առանձին ներկայացված էր նաև ՀՊՏՀ-ը՝ իրու ակադեմիական կենտրոն։

Տնակածարի մասնակից կազմակերպությունների տաղավարներում աշխուժություն էր։ Օրինակ, երևանի Բրյուսովի անվան լեզվահասարակագիտական համալսարանի Եվլուպական համերաշխության կորպուսի (ESC) կամավորական ծրագիրը հնարավորություն է տալիս Եվլուպական երկրներում կամավորության ծրագրի մասնակցելու, իշշարժան ու օգտակար փորձ ձեռք բերելու, իսկ Կարմիր խաչի կամավորներն էլ ուսանողներին առաջարկում էն առողջապահական բնույթի աշխատանքներ, մասնավորական, ինչպես նշեցին ներկայացուցիչները, Կարմիր խաչը արագահաս կամավորներ է պատրաստում, որոնք հաճախ մարդկային կյանքներ են փրկում, դժվար իրավիճակներում աջակցում։

Դաջորդիկ Անի Ղազարյանն անդրադառնում է կամավորության երևույթին և իր մասնակցությանը մարդկանց օգտակար լինելու իրավերին։

ՆԱՆԵ ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

ԻՄ ՓՈՐՁԸ՝ ԿԱՄԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՏԱՀՐԱՎԵՐԻՆ ԸՆԴԽՈՎ

Կամավորական շարժումը աշխարհում հայտնի է իր վաղեմությամբ. այն դարերի պատմություն ունի: Գործունեության ոլորտները, որտեղ այսօր կարելի է տեսնել կամավորների անհատույց աշխատանքը, իսկապես բազմազան են և բազմաթիվ:

Իսկ ի՞նչ է կամավորությունը: Յարդի պատասխանը որոնելիս հանդիպում ենք տարաբնույթ մեկնաբանությունների. կամավորությունը մարդկանց անհատույց ծառայելն է՝ ինքնակամ և սիրով, կամավորությունը օգտակար լինելու հրավեր է, կամավորությունը անհատույց գործունեություն է, որը մարդու ազատ, բարի կամքի դրսերումն է՝ ի նասստ հասարակությանը կամ պետությանը հուզող հիմնախնդիրների լուծման:

«Կամավորություն» եզրույթը ես սահմանել եմ հետևյալ կերպ. «**Կամավորությունը մարտահրավեր է՝ մեկուկես քայլ առաջ անցնելու**»:

Իմ դիտարկմանը վերջին մեկ տարվա ընթացքում Հայաստանում կամավորությունը սկսել է մեծ թափ ստանալ: Նման աճ կար նաև 5 տարի առաջ: Կարծում եմ՝ այս տարերային բնույթը պայմանավորված է Հայաստանում սակավ նախագծերով, երիտասարդների հետաքրքրությունների կտրուկ պակասով, քաղաքական անցուդարձով:

Ամերիկացի Մարտին Լյութեր Քինգի կենսագրությանը ծանոթացել եմ դեռևս դպրոցական տարիներին: «Ի՞նչ ես անում դու ուրիշների համար» նրա այս հարցադրմանն ամեն մեկն իր պատասխանն ունի: Ունաճ կպատասխանեն իրենց աշխատանքի թեսանկյունից, մյուսներն էլ անտարբեր կասեն, որ ոչինչ էլ չեն անում: Սակայն կան և միշտ էլ եղել են մարդիկ, որոնք առանց նյութական փոխհատուցման ջանքեր են գործադրում՝ այլոց կյանքը պատելի լավը դարձնելու համար:

Դեկտեմբերի 5-ը ողջ աշխարհում նշվում է որպես կամավորների օր: Այն կոչված է գնահատելու կամավորների դերն ու նշանակությունն աշխարհում և շնորհակալություն հայտնելու բոլորին՝ իրենց նվիրվածության և պատրաստակամ աշխատանքի համար: 1985 թ. ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեան կառավարություններին առաջարկել է ամեն տարի այս օրը նշել որպես կամավորների միջազգային օր՝ համուն տնտեսական ու սոցիալական զարգացման:

Դիշում եմ ինձ 7 տարի առաջ: Ես այն չեմ, ինչ իհման: Չատ էի վախենում, ունեի տարաբնույթ ֆորմաներ, չեմ սիրում երևալ հանրությանը, հասարակական վայրեր հաճախել: Նույնիսկ շատ էի ամաչում, երբ դպրոցում ուսուցչուիս նայիկիս գովասանքի խոսքեր էր ասում: Առավոտից երեկոն տարված էր դասերով և արտառումներով պարապունքներով: 14 տարեկան դեռահասիս համար հոգեկան խռովը էր այն, որ ծնողներս իմ փոխարեն որոշում են ինձ հանել վարժարանից և ուղարկել քոլեջ՝ մասնագիտություն ձեռքբերելու: Քոլեջ... իսկ իմ սիրելի դասարանը... Է՞հ: Ես սկսեցի հաճախել քոլեջ ու, ի տարբերություն դպրոցի, ուր հասնելը 2 րոպե էր տևում, քոլեջ հասնելու համար 25 րոպե էր հարկավոր և դրան էլ գործարած Ստեփանավան քաղաքում քաղաքային տրանսպորտի սակավությունը: Դե, քայլի՛ր և գիհարի՛ր: Երբ երկրորդ կուրսում էի սովորում, մի օր տեղեկացա, որ քոլեջը մարզկենտրոն Վանաձոր քաղաքում մասնակցելու է ասմունքի մրցույթի, և, որպես լավագույն ուսանողութի, քոլեջը պատի ես ներկայացնեմ: Ախր ե՞ս ուր... ասմունքը՝ լը ուր... Պարզվեց՝ տաղանդավոր եմ, շատ լավ ասմունքում եմ: Այն՝ շրջադարձներ յուրաքանչյուրիս են հարկավոր: Այդ օրվանից, դասերից զատ, ինձ

համար այլ հետաքրքրություններ էի որոնում:

Առաջին կամավորական աշխատանքները կատարել եմ ծննդավայրում, ապա, ուսումն շարունակելու համար տեղափոխվելով Երևան, փորձել են գտնել երիտասարդական հասարակական կառույցներ և անդամակցել դրանց: Առաջին հասարակական կազմակերպությունները, որոնց անդամակցել են, եղել են «Համախմբված երիտասարդական միություն» և «Եվրոպական երիտասարդական պառլամենտը Հայաստանում» կառույցները, որից հետո կամավորության կարիերան շարունակել են ՄԱԿ-ի հայաստանյան գրասենյակին կից երիտասարդական կառույցում: Եթե երկրորդ կուրսում էի սովորում, թվում էր, թե բավականաշափ հմտություններ ունեմ որպես մասնագետ աշխատաշուկա մտնելու համար: Սակայն փորձերն ապարդյուն էին, քանզի ինձ անհրաժեշտ էր արդեն մասնագիտական կամավորական փորձ: Ընդունվեցի «Արմակադարձ Հայաստան» ընկերություն, որտեղ որպես կամավոր աշխատեցի 6 ամիս, այնուհետև՝ «Կասկադ Քննալթընթ» ընկերություն՝ որպես մարքեթինգի և հասարակայնության հետ կապերի մենեշեր: Իսկ 2018 թ. դեկտեմբերի 1-ին նշանակվեցի «Համախմբված երիտասարդական միություն» հասարակական կազմակերպության նախագահ, որի նպատակն է երիտասարդների մասնագիտական և կարիերայի աճի խթանումը: 2019 թ. ընթացքում նախաձեռնել և կազմակերպել ենք 7 երիտասարդական միջոցառություն՝ «Քայլ առ քայլ՝ հաջողակ մարդկանց հետ» 2 հանաժողով, GROW խորագիրը կրող 2 աշխատանքի տոնականաներ, TEDxMoskovyanSt. 2 համաժողով և 1 կամավորական հնարավորությունների տոնավաճառ:

Երևանում կամավորական հնարավորությունների տոնավաճառ իրականացնելու գաղափարը ծնվեց կեսօհցերին՝ րոպեների ընթացքում: Անտարակույս, այն պիտի իրականացնեինք ՀՊՏՀ-ում, և ոչ այն պատճառով, որ ես ՀՊՏՀ թիմի անդամ եմ, այլ այն, որ ՀՊՏՀ ուսանողները, ի տարբերություն այլ համալսարանների ուսանողների, բավականաշափ մասնակցություն չեն ունենում երիտասարդական նախաձեռնություններին, իսկ հայաստանյան կամավորության ասպարեզում չեն էլ երևում: Միջոցառման նպատակն է ուսանողների և առաջատար երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունների համար ստեղծել մի հարրակ, որտեղ հնարավոր էր ընդլայնել մասնագիտական ծանոթականությունը և առաջարկել աշխատաշուկայում առկա ամենատարբեր հնարավորություններին:

Հպատակության արձանագրեմ՝ որոնումներս այդ օրը գոհունակության մի հանգրվանի հասան. միջոցառումը մի հարկի տակ էր համախմբել շուրջ 350-ից ավելի երիտասարդների, 14 հասարակական կառույցների, 4 փորձագետների, 15 կազմակերպիչների: Դրական բազում արձագանքներ, ուրախ դեմքեր, ժախտներ, շնորհակալական խոսքեր: Սա ինձ համար ամենակարևոր է...

Հարգանքով՝ ԱՆ ՂԱԶԱՐՅԱՆ
Մարքեթինգի և թիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետ,
մարքեթինգ մասնագիտություն, 4-րդ կուրս

ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅՈՒՆ. սիրո եւ իմաստության բԱՎԻԴՆԵՐՈՒՄ

2005 թ. Փարիզում կայացած ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի գլխավոր համաժողովի 33-րդ նստաշրջանում յուրաքանչյուր տարվա նոյեմբեր ամսվա երրորդ հինգամբրի օրը (այս տարի նոյեմբերի 21-й էր) հոչակվեց Փիլիսոփայության համաշխարհային օր՝ նպատակ հետապնդելով համաշխարհային հանրությանը հաղորդակից դարձնել փիլիսոփայական մտքի հարուստ ժառանգությանը, ասպարեզ հարթել նոր գաղափարների համար, ծևափորել սոցիալ-մշակութային քննարկումների հարթակ: Փիլիսոփայության գիտակարգերին ուսանող երիտասարդությանը հաղորդակցելու իր հոյժ կարևոր առաքելությունն է կատարում նաև ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնը: Բակալավրիատում՝ «Փիլիսոփայություն», «Մշակութաբանություն», «Գործարարության բարոյագիտություն», մագիստրաստուրայում՝ «Տնտեսագիտության փիլիսոփայություն», «Արդիականության գլոբալ հիմնախնդիրներ» առարկաների դասավանդումը հետևողականորեն ծառայում են իմացարանական, հոգևոր-բարոյական կրթության սկզբունքներին:

ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի ասիստենս Արփինն Մարգարիտին այս անդրադարձը, արդի նորահայտ մարտահրավերների համատեքստում, փիլիսոփայության և նրա դերի մի նոր, անչափ կարևոր, դիպուկ ու պատկերավոր արժեքում է հատկապես ուսանողի համար:

Ժամանակակից տեղեկատվական քաղաքակրության մոտեցում է ցուցաբերվում կյանքի բոլոր բնագավառների նկատմամբ, որտեղ նորագույն տեխնոլոգիաներն այլևս ջնջել են արտաքին ու ներքին սահմանները, վերափոխել սոցիալ-մշակութային դաշտը, որտեղ «մարդ-ստեղծագործողը» վերածվել է «մարդ-պատճենահանողի», կրթության գլխավոր հարցերը՝ «Ո՞ւմ ուսուցանել: Ինչպես ուսուցանել: Ի՞նչ ուսուցանել», գտնվում են իմաստավորման փուլում:

Ժամանակակից տեխնոլոգիաների շնորհիվ ուսանողը կարող է ստանալ ցանկացած հարցի պատասխանը, ինչը չի նպաստում քննադատական մտածողության ձևավորմանը: Ժամանակակից տեխնունկրատական քաղաքակրության մեր դարաշրջանում տեղեկացված լինելը հաճախ դիտարկվում է որպես կրթվածության չափանիշ: Իմանալու և հասկանալու միջև անջրագետ է առաջացել, որի հետևանքով կյանքում մենք հաճախ ենք բախվում մոլորություններին: Միայն նեղ մասնագիտական գիտելիքներ և հմտություններ ծեռք բերելու քաղաքակրթական հրամանական մարդուն գրկում է բազմակողմանի մտածողություն ունենալու, աշխարհում ընթացող իրադարձությունների զարգացման տրամաբանությունն ընթանալու, անկանխատեսելի իրավիճակներում համապատասխան ուղղիներ գտնելու, դրանց դիմակայելու ունակություններից: Մինչդեռ, փիլիսոփայական մտորումների կենտրոնում ՄԱՐԴԱԾԽԱՐԾ փիլիսոփայությունն է և փիլիսոփայական-աշխարհայացքային առումով մարդու տեղայի աշխարհում ոչ թե ֆիզիկական տարածությունում է, այլ արժեքների համակարգում, որտեղ ամենաբարձր արժեքը ՄԱՐԴ է:

Փիլիսոփայությունը սեր է առ իմաստություն, որը հնարավորություն է տալիս խոսել սիրո և իմաստության լեզվով: Այդ լեզվուն կարելի է սովորել՝ սիրով ընդունելով ողջ գոյավորն այնպես, ինչպես գոյություն ունի. ներդաշնակ ապրել աշխարհում աշխարհի և սեփական անձի հետ: Ենց այս ունակության մեջ է թաքնված ողջ իմաստությունը:

Փիլիսոփայությունը սովորեցնում է ուսանողին

մտածել, դատել, ձևավորել իր աշխարհայացքային դիրքորոշումները, որոնք, անշուշտ, այն խնդիրների փոքր մասն է, որն իր առջև դնում է դասախոսը: Փիլիսոփայության պատմությունը ցույց է տալիս, որ մարդը դիմում է փիլիսոփայությանը զարմանքի, կավածի, հուսահատության պահերին:

Փիլիսոփայական-մանկավարժական մոտեցումը նպաստում է ուսանողի՝ «այլ հարթությունից» մտածելու ունակության ձևավորմանը: Քննարկվող հիմնախնդիրների շարադրումը մոտիվացնում է ուսանողին դրանց լուծումների որոնման և այդ ընթացքում ծագած նոր հարցերի առաջարկման գործում: Դասախոսն ուսանողների համար բացում է փիլիսոփայության առեղջվածային աշխարհ տանող դուռը. թե որքան հետաքրքիր կլինի մտնել, թե որքանով հետագայում փիլիսոփայությունը կդառնա ուսանողի կյանքի ուղեկիցը, որոշակի իմաստով կախված է նաև դասախոսից:

21-րդ դարում նորարարությունը շուկայի մեջ նոր, չկրկնվող, արժեքավոր և արդյունավետ գաղափարների ներդրումն է, որը ոչ միայն երևակայական, այլև տրամաբանական գործընթաց է: Փիլիսոփայական մտածողությունը թույց է տալիս ձևավորել յուրօրինակ մոտեցում և լուծումներ՝ ծագող խնդիրների և հարցերի նկատմամբ՝ օգնելով մտածել «կաղապարներից դուրս», ստեղծել առաջնի հայացքից տարօրինակ թվացող, յուրօրինակ, տարբերվող գաղափարներ, որոնք կարող են դառնալ շոշափելի չափելի արդյունքներ, ներդրվել շուկայում:

Փիլիսոփայությունն անհրաժեշտ է ուսանողին, ով եկել է համալսարան կրթվելու իմաստության բավկաներում, գրադարձնելու նորի որոնումներով, ծննդրությունն ուսումնասիրելու, այլ ոչ թե պատրաստի տեղեկատվություն ստանալու, որն արդեն չի կարող չլինել հայտնի: Իսկ նրանք, ովքեր ընտրել են արդեն երկրորդ ուղին, պետք է ճաշակեն մի պտղունց կասկածի աղից, որպեսզի զգան նոր գիտելիքի բացահայտման բերկրանքը, որն առանց ուղեղի, հոգու աշխատանքի չի տրվում:

Արփինն ՄԱՐԴ
ՀՊՏՀ փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի ասիստենս

Гранд првр. 2020 резултати

ՈՎ Է ԱՌԱՋՐԵԼ ԱԶԱՏ ՇՈՒԿԱՅԱԿԱՆ ՄԵԽԱՆԻՉԱԾԻ LAISSEUR FAIRE ՍԿՂԲՈՒՆՔԸ

Ազատ կամ լիբերալ շուկայական մեխանիզմը առաջադրվել է դասական տնտեսագիտության կողմից: Մասնավորապես, այն վերագրվում է անզիացի (շոտլանդացի) նշանավոր տնտեսագետ, «տնտեսագիտության հայր» համարվող Ալման Սմիթին, որը հայտնի է իր «անտեսանելի ծեռքի» տեսությամբ: Դամաձայն այդ տեսության՝ շուկան ինքնակարգավորվող տնտեսական օրգանիզմ է, որի կարգավորիչ տարրերն են գինը, պահանջարկը, առաջարկը, մոցակցությունը, նյութական շահը որոնք «անտեսանելի ծեռքի» յուրահատուկ մատներն են համարվում և շուկայի յուրաքանչյուր մասնակցի թիկունքում նրան հուշում, կողմնորոշում են, թե ինչ արտադրուի, ինչպես, ում համար, որքան, ինչպես կազմակերպի ու կառավարի:

Դասական տնտեսագիտության տնտեսական պատկանության (լիբերալիզմի) հիմնադրույթը ենթադրում է, որ պետության նիշամտությունը շուկայական տնտեսությանը պետք է հասցվի նվազագույնի, որն իր արտահայտությունն է ստացել Laissez Faire և Laisser Passer ծևակերպումներով: Մի վարկածով դրանց հեղինակ է համարվում ֆրանսիացի Պիեռ Լեվեզան դը Բուագիլբերը, որը ֆրանսիական դասական տնտեսագիտության հիմնադիրն է:

Laissez Faire նշանակում է «քողեք կատարեն իրենց գործերը», որն ըստ էտրյան վերագրվում է արտադրության ազատությանը: Laissez Passer նշանակում է «քողեք գործերն ընթանան իրենց հունով», որն ըստ էտրյան վերաբերում է առևտուի ազատությանը: Տնտեսական ազատականության հետ կապված՝ Կ. Մարքսը նշել է. «Շուկայական տնտեսությունը պետք ազատականացվեր, որպեսզի պարզվեր, թե ինչ է այն իրենից ներկայացնում»:

Ներկայում նորագոտականության (ներկեռալիզմի) տեսությունը նույնապես ընդունում է շուկայական տնտեսության ազատականությունը, սակայն կարևորում է նաև պետության կարգավորիչ դերակատարությունը՝ «շուկայական խաղի» կանոնները մշակելու, սահմանելու և դրանց իրականացումը վերահսկելու և կանոնակարգելու առումով:

ՄԱՔՍԱՏՈՒՐՔԵՐԸ ԿՐԱՐՉԱՆԱ

ԵԱՏՄ մաքսային դրույթաչափերը հայաստանում կգործեն 2020 թ. հունվարից: Դրանք կվերաբերեն երրորդ երկրներից ներմուծվող 699 ապրանքատեսակներին, որն ինչ խոսք կիանգեցնի գնաճի: Մտահոգիչն այն է, որ հունվարից սպասվող գնաճն անդրադարձալու է նաև առաջին անհրաժեշտության ապրանքների վրա: Օրինակ, ոչ ԵԱՏՄ երկրներից թռչնի, տավարի սառեցված մսի ներմուծման դեպքում մաքսատուրքը կրարձանա 2,5-3%-ով, կարճամերժինն ու կարագինը՝ 2%-ով, մարգարինինը՝ 12%-ով, բրնձինը՝ 3%-ով, դեղամիջոցներինը՝ 2-4%-ով, հացահատիկինը՝ 3-4%-ով և այլն:

Հասկանալի է, որ ոչ առաջին անհրաժեշտության ապրանքների մաքսատուրքերն այնքան էլ էականորեն չեն ազդի սպառողների բյուջեի վրա, սակայն առաջին անհրաժեշտության ապրանքների մաքսատուրքերի բարձրացումը, թեկուզ մի քանի տոկոսվ, անպայմանորեն իր ազդեցությունը կունենա հատկապես սոցիալապես անապահով խավերի վրա:

ՀՅ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

2020 թվականը կաշանավորվի նրանով, որ գործողության մեջ կդրվեն մի շարք հարկատեսակների նոր դրույթաչափերը, ինչպես նաև կենսաթոշակների ու աշխատավարձերի բարձրացումները: Գալիք տարվա պետական բյուջեում առավելապես շեշտադրում է կատարվել սոցիալական ոլորտին և կապիտալ ծախսերի ավելացնանը: Սոցիալական ոլորտի ծախսերը կազմելու են բյուջեի 26%-ը:

Բյուջեով նպատակադրվել է 4,9% տնտեսական աճի ապահովում: Պետական բյուջեն աննախադեպ չափերի է հասնելու՝ գրեթե 1,7 տրլն դրամ, այն դեպքում, եթե 2017 թ. կազմել է 1,2 տրլն դրամ, 2018-ին՝ 1,3 տրլն դրամ:

Հատկանշական է, որ ՀՅ Կառավարությունն այս ամենի հետ մեկտեղ նախատեսում է հարկային եկամուտների աճ, թեև եկամտահարկը իջեցվելու է 23%-ի, շահութահարկը՝ 20%-ից նվազելու է 18%-ի, շահաբաժններից (դիվիդենտ) եկամտահարկը 10%-ից դառնալու է 5%:

Ըստ առանձին փորձագետների հաշվարկի՝ այս բոլորի հետևանքով պետական բյուջեն կկորցնի շուրջ 40 մլրդ դրամի հարկային մուտքեր: Բնականարար, պետքութեի հարկային եկամուտների աճը պետք է իրականացվի անուղղակի հարկերի ավելացման, գույքահարկի առավել պրոգրեսիվ համակարգի ներդրման, ինչպես նաև հարկային վարչարարության խստացման շնորհիվ: Իսկ սա նշանակում է հարկային բերի ավելացումը զգալի մասով փոխանցել հասարակության բոլոր սոցիալական խնդերին:

Ի՞Չ Է ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՀՅ ԲԵՆՉԻՆԻ ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ

Մեր հանրապետությունում 2019 թ. 3-րդ եռամյակում բենզինի գինը 30 դրամով նվազել է: Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովը (ՏՄՊԴՀ) հայտնում է, որ դա շուկայական հրավիճակի փոփոխության արդյունք է և կապ չունի բենզինի և դիզավառելիքի շուկայում իրականացվող լայնածավալ ստոլգումների հետ, որոնց նպատակը այդ ոլորտում մրցակցային դաշտը կարգավորելն է:

Բենզինի գինի իջեցումը, հավանաբար, պայմանավորված է նրանով, որ ՀՅ-ի և Ուսւաստանի միջև կա համաձայնագիր, ըստ որի՝ Յայաստանին տարեկան 150 հազար տոննա քվոտավորված բենզին ներկրելու արտօնություն է տրված, որի շնորհիվ ավելի էժան է այն ներկրվում:

Պարզվում է, որ այս քվոտավորված բենզինը բաշխվում է երեք խոշոր ներկրողների՝ «Ֆլեշի», CPS-ի և «Մաքս պետրոլի» միջև, որոնք բենզինը ձեռք են բերում հիմնականում մեկ աղբյուրից՝ «Ուսնեֆտից», որը ՈԴ-ից վառելիքը ներկրում է Կրաստան, որտեղ էլ Սև ծովի նավահանգիստներից հայկական այս 3 ընկերությունները գնում և տեղափոխում են Յայաստան՝ այն վաճառելով իրենց սեփական լցակայաններում և մասն ընկերություններին:

Հարց է առաջանում, թե ինչու են հենց այս 3 ընկերությունները բենզին ներկրում Յայաստան: Ըստ մասնավոր փորձագետների՝ Վրաստանում որոշակի սխեմա է գործում, որով արհեստական խոչընդոտներ ու անհավասար պայմաններ են ստեղծվում (համաձայնեցված հայկական կողմի հետ), որ նշված 3 ներկրողներից բացի, ուրիշները դաշտան անմրցունակ և չկարողանան բենզին ներկրել Յայաստան:

Այլ կերպ ասած՝ որքան էլ Յայաստանի ներքին շուկայում վաճառողների քանակը ավելանա, միևնույն է, դրանից բենզինի շուկայի կենտրոնացվածությունը չի նվազի, քանի որ այս 3 ընկերություններն են թելարում գները և ամեն ինչ:

**ՀՅ 2020 թ. ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՆՎ
ՍԱՐՄԱՆՎԱԾ ՏՏԵՍԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՆՈՒԹՅԱՆ ՉՈՐՍ ԴԵՆԱՍՅՈՒՆԵՐԸ**

Ներկայում Հայաստանի Հանրապետությունը գտնվում է «քաղաքացիություն» տնտեսականի անցնելու ժամանակաշրջանում, որի մեկնարկը տրվել է «Երկրի տնտեսության առողջացնան և տրանսֆորմացիայի» ՀՅ Կառավարության տնտեսական քաղաքականության 5-ամյա ծրագրով և իր տրամաբանական շարունակությունն ստացավ ՀՅ պետական բյուջեի 2020 թ. ծրագրային դրույթներով, ըստ որի՝ տնտեսական քաղաքականության հիմնական նպատակն է լինելու տնտեսության մրցունակության բարձրացնմը, որը խարսխվելու է հետևյալ չորս հենայուների վրա.

1. արտադրողականության և մրցունակության բարձրացում՝ որպես առանցք ունենալով նորարարական զարգացման իրական հիմքերի ձևավորումը և տեխնոլոգիական առաջընթացի ձեռքբերումների կանումը,
2. ՓՄՁ ոլորտի հզորացում և մրցունակության բարձրացում՝ ֆինանսական ռեսուրսների հասանելիության ավելացման, ՓՄՁ սուբյեկտների կարողությունների և ձեռնարկատիրական մշակույթի զարգացման, ՓՄՁ սուբյեկտների համար շուկաների հասանելիության ապահովման և ՓՄՁ զարգացման համար բարենպաստ ինստիտուցիոնալ միջավայրի ապահովման միջոցով,
3. արտահանման շուկաներում ՀՅ տնտեսավարող սուբյեկտների համար շուկաների մատչելիության ապահովում՝ առավելացույն օգտագործելով ՀՅ Կառավարության գործիքակազմը,
4. ներդրումային և գործարար միջավայրի շարունակական բարելավում որպես տնտեսության ներառական զարգացման պարտադիր պայման։ Ինչպես նկատում ենք, վերը նշված հենայուներն են, որ պետք է ապահովեն երկրի ներառական տնտեսական զարգացումը, գործարար ակտիվության և ներդրումների խթանումը, հասարակության բարեկեցության բարձրացնան սոցիալ-տնտեսական նախադրյալները։

**ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ (ԴԵՍՈԿՐԱՏԻԱ),
ԹԵՇ ԱՄԲՈԽԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

Ժողովրդավարությունը կամ դեմոկրատիան ժողովրդի հշխանությունն է, որը հունարեն «դեմոն» (ժողովորդ) և «կրատոս» (իշխանություն, տիրապետություն) բառակապակցությունն է։ Սակայն իրականում ամեն ինչ այդքան էլ պարզ և միանշանակ չէ, ինչպես առաջին հայացքից է բվում, որովհետև տարբեր մարդիկ, սոցիալական խմբեր ու շերտեր ժողովրդավարությունը տարբեր կերպ են ընկալում։

Ներկայում ժողովրդավարություն ասելով հասկավում է ժողովրդական կառավարումը։ Այս դեպքում ժողովրդավարության բնորոշումը հիմնականում սահմանափակվում է հետևյալ հատկանիշներով։ ա) առաջնորդների նշանակում իրենց կառավարողների կողմից, որը տեղի է ունենում ազնիվ ու մրցակցային ընտրությունների միջոցով, բ) ժողովրդը օրինական (լեգիտիմ) իշխանության միակ աղբյուրն է, գ) հասարակությունը, հանուն իր շահերիքավարության և ընդհանուր բարեկեցության, իրականացնում է ինքնակառավարում։

Ըստ Բրոքհաուզի բառարանի՝ «ժողովրդավարությունը քաղաքական կացության ծևն է, որտեղ հասարակության կամ պետության կամքը թելադրված է ամբողջ ժողովրդի կամքով»։ Փիլիսոփա-

յական հանրագիտարանային բառարանում տրված է դեմոկրատիայի հետևյալ բնորոշումը. «Դեմոկրատիան ժողովրդականությունն է, հասարակության պետական-քաղաքական կառուցվածքի ծևն է հիմնված ժողովրդի՝ որպես իշխանության աղբյուրի ծանաչնան և հավասարության ու ազատության սկզբունքների վրա»։

Տարբերվում են անմիջական և ներկայացուցչական դեմոկրատիաներ։ Առաջին դեպքում հիմնական որոշումներն ընդունվում են անմիջականորեն բոլոր քաղաքացիների կողմից (ժողովրդական հանրահավաքների, հանրաքվեների միջոցով), իսկ երկրորդ դեպքում ժողովրդի ընտրովի կազմակերպությունների։

Այնուհանդերձ, ոչ բոլորն են ընդունում ժողովրդավարության (դեմոկրատիայի) վերը բերված սահմանումները, որոնետև դրանք որքան էլ տեսականորեն շատ պարզ ու հստակ են, այնուհանդերձ, իրական կյանքում շատ հաճախ այլ դրսևորումներ են ունենում, որի հետևանքով դեմոկրատիան ժողովրդավարությունից կարող է վերածվել ամբոխավարության և կանայականության։

Անհրաժեշտ է նշել՝ դեմոկրատիան, ձևավորելով Հին Յունաստանում ու Հին Հռոմում, հնագույն ժամանակներում էլ է եղել փիլիսոփայական մտորումների առարկա։ Հին հույն փիլիսոփա Պլատոնը ասել է. «ժողովրդավարությունը նախանձող աղքատների հշխանություն է... և ավելորդ ժողովրդավարությունը հանգեցնում է բրնության»։ Պլատոնի աշակերտ Արիստոտելը նույնպես ննան կարծիք է արտահայտել՝ նշելով. «ժողովրդավարությունը մեծամասություն կազմող աղքատ քաղաքացիների կառավարում է, որոնք ցանկանում են բավարել իրենց անձնական շահերը... և նմանատիպ կառավարման ծևը հանգեցնում է ժողովրդավարության կատարյալ խեղարյուրման»։

Ծատ քաղաքագետներ էլ այն կարծիքին են, որ զուտ, մաքուր ժողովրդավարական պետական-քաղաքական վարչակարգերին զուգընթաց ներկայում աճել է նաև հիբրիդային քաղաքական վարչակարգերի թիվը, որոնք կրում են ինչպես ժողովրդավարության, այնպես էլ բռնապետության (ավտորիտարիզմի) հատկանիշներ։ Այս ոլորտի մասնագետներից շատերը կարծում են, որ այս հիբրիդային վարչակարգերը ժողովրդավարությունը ամբոխավարության վերածելու վտանգից խուսափելու եղանակ են, որոնք կարող են ավելի նպաստել իրավական պետության կայացմանը, քան խեղարյուրված ժողովրդավարական քաղաքական վարչակարգերը։

**ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ
ՀՊԾԴ տնտեսագիտության տեսության
ամբիոնի ղոցենու**

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ Է

21-րդ դարում, եթե պետությունները թևակոխել են գիտելիքահենք տնտեսության ժամանակաշրջան և առավելապես կարևորվում են գիտելիքը, նորարարությունը և դրանց արդյունքները, կրթական և գիտահետազոտական հաստատությունների նշանակությունը էականորեն աճում է, և ժամանակակից աշխարհում շատ հաճախ հենց այս ինստիտուտներն են հիմք հանդիսանում մյուսների զարգացման համար: Եվ քանի որ պետության ու տնտեսության «շարժիչը գործի գցողը» մարդն է, պետության համար առաջնային պլան են մղվում մարդկային կապիտալի զարգացման հիմնախնդիրները և որակների համապատասխանեցումը միջազգային ստանդարտներին:

Մեր երկրում տեղի ունեցած «թափյա հեղափոխությունից» հետո պետությունը իր առջև գլխավոր հրամայական է կարգել հասարակության կրթական գիտակցական մակարդակի էական բարձրացումը: Այս իրավիճակում հասարակության յուրաքանչյուր գիտակից անդամ պետք է վերլուծական (ինչ-որ պահի՝ նաև կառուցղական-քննադատական) հայացքով նայի այն համակարգին, որտեղ ինքը գործունեություն է ծավալում՝ դրանով իսկ իր լուման ներդնելով «երազանքների պետության» կառուցման գործում: Ես, լինելով բակալավրիատի ավարտական կուրսի ուսանող, բավականին ժամանակ եմ ունեցել խորհելու համալսարանական կրթության դրական և բացասական կողմերի մասին: Այս համատեքստում ցանկանում եմ մի քանի դրույք ներկայացնել մեր կրթական համակարգի զարգացման հիմնախնդիրների ու անելիքների վերաբերյալ:

«Ամեն ինչ լավ մերողի մեջ է: Լավ մերողի դեպքում անգամ մեծ տաղանդ չունեցող մարդը կարող է շատ քանի անել: Իսկ վաստ մերողի դեպքում նույնիսկ համարեղ մարդը կարող է անօգուտ աշխատել».

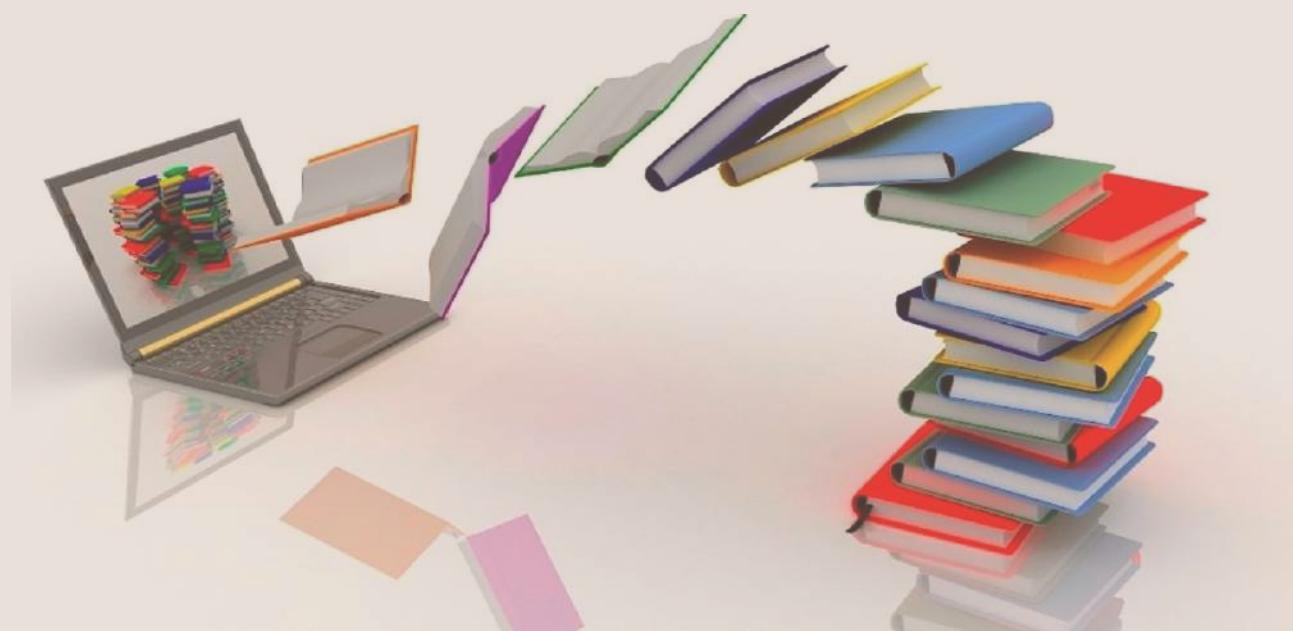
Ի. Պ. Պավլովի խոսքերը նախանշում են կրթելու գործընթացում արդյունավետ մերողի ընտրության կարևորությունը: Եթե փորձենք դասավանդման ըն-

թացքում օգտագործվող մեթոդները դասակարգել ըստ սովորողի և սովորեցնողի հարաբերական ակտիվության, ապա կարող ենք ասել, որ համաշխարհային պրակտիկայում ընդունված է մեթոդների 3 խումբ: Դրանցից առաջինն ընդգրկում է ուսուցման այն ձևերն ու մեթոդները, որտեղ դասախոսը հանդես է գալիս ակտիվ-ուսուցանողի դերում, իսկ ուսանողների մասնակցությունը ունի հարաբերականորեն պասիվ բնույթը: Ուսանողների հիմնական խնդիրն է ուշադիր լսել, ընկալել, մտապահել դասախոսության նյութը: Այս մոդելն անվանում են նաև «դոկտոր-ռեցիփիենտային». այն առավել հատուկ է հետխորհրդային տարածաշրջանի երկրներին, և իմ փորձից կարող եմ նշել, որ մեր դասախոսների գերակշիռ մեծամասնությունը այսօր Հայաստանում առաջնորդվում է տվյալ մեթոդով:

Մեթոդների մյուս խնդիր կիրառման պայմաններում, որը հատուկ է ամերիկյան համալսարաններին, առավել ակտիվ են ուսանողները, և համեմատաբար պասիվ է դասախոսի դերը: Դասախոսը, նախապես հանձնարարելով որևէ խնդիր կամ առաջադրանք և նախօրոք անհրաժեշտ խորհրդական գուցումներ և գրականության ցանկ տրամադրելով, աշխատում է այլևս չմիջամտել նրանց աշխատանքին: Սովորողներին տրվում է ինքնուրուց գործելու լայն հնարավորություն, ինչը թույլ է տվյալ զարգացնել նրանց կամային, մտավոր, ինչպես նաև ինքնուրուց աշխատելու ունակությունները:

Դասավանդման մեթոդների երրորդ խնդիրն, որն առավելապես հատուկ է եվրոպական համալսարաններին, բնորոշ է դասավանդմանը մասնակից կողմերի երկուստեք ակտիվությունը: Դրանք են թեմատիկ գրույցները, հարցի կամ խնդրի լսարանային քննարկումները և բանավեճը:

Իհարկե, սա պայմանական դասակարգում է, և աշխարհի լավագույն համալսարաններում շատ բարդ է տարանջատել, թե դասախոսության ժամանակ կոնկրետ որ մեթոդն է կիրառում դասախոսը, քանի որ մի քանի մերողներ միահյուսվում են: Բայց Հայաստանում խնդրիը բավականին վառ է արտահայտված, քանի որ շատ դասեր ուղղակի նմանվում են մենախոսության, և ուսանողին հնարավորություն չի տրվում դասախոսի հետ երկխոսելու, կամ դասախոսը քայլ չի անում երկխոսության, և դասի

Վարման առավել ինտերակտիվ ձևերի կիրառումը ուղղակի անտեսվում է:

Իհարկե, վերջին շրջանում որոշակի դրական միտուներ նկատվում են, սակայն խնդիրը դեռևս շատ լսարաններում մնում է արդիական: Խնդիրի համար լուծում կարող են հանդիսանալ դասախոսների առավել հաճախակի վերապատրաստումները և նորանոր մեթոդներին ծանոթացումը: Այդ պարագայում բարձր որակավորմանք դասախոսները, ամենայն հավանականությամբ, ծանոթանալով նոր, ուսանողների համար առավել նախընտրելի դասավանդման մեթոդներին, կնորացնեն իրենց դասավանդման մեթոդաբանությունը և կիրաժարվեն «թելադրությունների», «մենախոսությունների» և դասավանդման այլ անընդունելի գործիքակազմից:

Օրեցօր ավելի հաճախ են հանդիպում դուալ կրթության և դուալ մասնագիտացումների վերաբերյալ քննարկումներ, և վերոնշյալ երկուսի զարգացումը Հայաստանում կարող է պայմաններ ստեղծել միջազգային պահանջներին համապատասխանող մրցունակ կարողերի պատրաստման համար: **Ֆրենսիս Բեկոնը** մի առիթով ասել է. «Անգամ կաղը, որը քայլում է ծանապարհով, առաջ է անցնում նրանից, ով վազում է առանց ծանապարհի: Ընդորում, որքան ավելի ժաման ու ակտիվ է առանց ծանապարհի վազողը, այնքան ավելի շատ են նրա քափառումները»:

Տեսակետներ կան, որ համալսարանական կըրթությունը ուսանողին առավել հաճապատասխան ճանապարհ մատնանշելու համար է, իսկ թե ուսանողը կնախընտրի քայլել տվյալ ճանապարհով, թե վագել և լինել փնտրտուքների մեջ, իր իսկ խնդիրն է: Սակայն պետք է խոստովանել, որ Հայաստանում նորավարտ ուսանողները աշխատանք որոնելիս հաճախ դժվարությունների են հանդիպում, և բուհաշխատաշուկա ամուր կապերը շատ կարևոր են ուսանողների համար: Հայաստանյան իրականությունում որոշ ուսանողներ օրենքով սահմանված փորձաշրջանների ընթացքում գործառուների կողմից անուշադրության են մատնվում: Իսկ դուալ կրթությունը ենթադրում է տեսական և գործնական գիտելիքների համակցում: Խնդիր լուծումը, կարծում եմ, ծիշտ խթանների համակարգի ձևավորման մեջ է: «Պետությունը կարող է որոշակի հարկային կան այլ արտոնությունների միջոցով խթանել գործառուների սոցիալական պատասխանատվությունը: Այս ընկերությունները, որոնք կներգրավվեն որոշակի սահմանված թվով փորձնակներ և ուսումնառության ավարտից հետո վերջիններին կապահովեն աշխատատեղերով, այդ տարվա համար կստանան սահմանված նորմատիվներին համամասնական հարկային արտոնություններ:

Ինչ վերաբերում է դուալ մասնագիտացումներին, ապա, ինչպես նշվեց, գլոբալացման պայմաններում սինթեզները հաճախադեպ են, և անմասն չեն նաև մասնագիտացումները: Օրինակ, տնտեսագիտության բնագավառում հաճախ են հանդիպում տնտեսահրավագետներ, ֆինանսական մոդելավորմանք զբաղվողներ և այլն: Այստեղ որպես բարեփոխականներ կարող են հանդես գալ բուհերը՝ իրականացնելով կառուցվածքային փոփոխություններ, ամբիոններն ու ֆակուլտետները համապատասխանեցնելով ժամանակակից միտունե-

րին: Բացի դրանից, օրենսդրավագական դաշտի բացերը խոշընդոտում են Հայաստանում թե՛ դուալ կրթության, թե՛ դուալ մասնագիտացումների զարգացումը:

Բացի մասնագիտական գիտելիք տրամադրելուց, կրթության լիազոր մարմինը՝ ԿԳՍՍ նախարարությունը, ինչպես նաև բուհերը, իրենց առջև պետք է խնդիր դնեն ձևավորելու հասարակությանը ինտեգրված և հասարակայնորեն ակտիվ ուսանողներ, ինչը կարելի է իրականացնել՝ ուսանողական այլ ընտրանքային միավորումների գործունեությունը օրենքի ուժով ամրագրելով և բուհերի կառավարման օղակներում ներգրավելով: Հայաստանում տվյալ դաշտի օրենսդրական կարգավորումները մակերեսային են, և ուսանողները բուհի կառավարմանը և իրենց իսկ համար որոշումների ընդունմանը կարող են մասնակցել՝ միայն ու միայն ուսանողական խորհրդին անդամակցելով, որովհետև փաստացի միակ ուսանողական ներկայացուցական մարմինը ուսանողական խորհրդն է, ինչը իմ և շատ ու շատ ուսանողների կարծիքով՝ չի կարող ապահովել բազմակարծություն և որոշումների ընդունման ներառականություն: Այս հիմնախնդիր լուծման համար լիազոր մարմինը և բուհերը դեռևս շատ անելիք ունեն:

Իհարկե, կան խնդիրներ, սակայն պետք է գիտակցել, որ աշխարհում անթերի ոչինչ չկա, և յուրաքանչյուր գիտակից ուսանողի, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի, համալսարանի ղեկավարության, պետական քաղաքականություն մշակողների ջանքերը պետք է ծառայեցնել մեկ ընդհանուր նպատակի. Կառուցել այնպիսի կրթական համակարգ, որը լոկոմոտիվ կիանողիսանա թե՛ երկրի տնտեսության, թե՛ մյուս ինստիտուտների համար: Մեզ հարկավոր է հիմնովին վերակառուցել, նորացնել ու արդիականացնել մեր կրթական համակարգը: «Պետք է կարողանանք, պահպանելով մեր ազգային արժեքները, միաժամանակ ընդունել զարգացող աշխարհի մարտահրավերները՝ մեր արժանի տեղն ու դիրքն ամրապնդելու համար:

**ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
Տնտեսության կարգավորման և միջազգային
տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետ,
տնտեսագիտություն մասնագիտություն, 4-րդ կուրս**

Նոյեմբերի 26-ին ֆինանսական ֆակուլտետի ֆինանսներ մասնագիտության 4-րդ կուրսում «Շրջակա միջավայրի տնտեսագիտություն» դասընթացի բաց դասի շրջանակում (դասախոս՝ բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի ասխատենու Նադեժդա Աֆյան) հրավիրյալ բանախոսն էր «ԵկոԱղբ» ՀԿ ներկայացուցիչ Վահե Սալահյանը, ով խոսեց կազմակերպության առաջատար փորձի (ընդ որում, սույն թվականի սեպտեմբերի 8-ին «Արմենիա տուրիստիկայ»-ի կողմից անցկացվող ամենամյա հանրային քվեարկության արդյունքում այն ճանաչվել է «Տարվա լավագույն էկոնախագիծ»), աղբ-թափոն տարբերության, ՀՀ քաղաքներում և գյուղերում բնապահպանական վիճակի, թափոնների վերամշակման, տեսակավորման և նվազեցման նրբությունների, Green Shop 4eco-ի և Վերաօգտագործիր/Reuse-ի մասին:

Շրջակա միջավայրի պահպանությունը հուզում է ոչ միայն մասնագետներին, այլև լայն հասարակությանը, հետևաբար դրան վերաբերող գիտելիքը կենսականորեն անհրաժեշտ է յուրաքանչյուրին: «Տնտեսագիտությունը նույնպես տարբեր ծևաչափերում՝ գեղարվեստական հումքում ու հրապարակախոսությամբ բազմից անդրադարձ է կատարել՝ արտահայտելով իր մտահոգությունը, առաջարկելով իր լուծումները: Այս անգամ ամսագրի խնդրանքով գիտական, միաժամանակ՝ հանրամատչելի և համապարփակ վերլուծություն է ներկայացնում ՀՊՏՀ դասախոսը՝ հանրության ուշադրությունը ևս մեկ անգամ հրավիրելով հույժ կարևոր և արդիական՝ պլաստիկ թափոնների կառավարման առաջնահերթության վրա:

ՊԼԱՍՏԻԿ ԹԱՓՈՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՒՄԱԽԱՐԾԵՐ

Նորություն չէ, որ արտադրության և սպառման ծավալների ավելացմանը զուգահեռ ավելանում է թափոնների տեսակային և ծավալային կազմը: Եթե բնության օրինաչափություններին հետևենք, ապա կը նույնական դրանքը, որ բնության մեջ վերարտադրողական գործընթացները կամ էկոհամակարգային փոխհարաբերություններն ինքնին կարգավորված են փակ և փոխսկապված շղթայական կապերով: Իսկ տնտեսական գործունեության, հասարակության և բնության միջև փոխհարաբերություններն ականայից պահանջում են արդեն իսկ խորքային խնդիրների լուծում, մասնավորապես՝ բնական ռեսուրսների ռացիոնալ օգտագործում և թափոնների կրծասում: Մարդկության կենսագործունեության ընթացքում առաջացած թափոնների կտրուկ աճն էլ հիմնավորում է թափոնների տեսակային կազմի և դասերի բազմազանությունը: 1850-ական թվականների «մեծ հայտնագործություններից» էր պլաստիկի արտադրությունը, որն էլ ներկայի թափոնների 14%-ն է կազմում, իսկ, արդեն 2002 թ. իշլանդիայում, առաջին անգամ, պլաստիկի օգտագործման համար սահմանվեց 15 եվրո հարկ, որն էլ առաջին 7 տարվա ընթացքում կրծատեց պլաստիկի օգտագործման քանակությունը՝ բյուջեին ապահովելով 120 մլն եվրոյի մուտքեր (պլաստիկ, քան որպես արտադրություն 1850-ականներին): Թափոնների կառավարման ընթացքում ի հայտ եկած հիմնախնդիրների անհամարժեք լուծումները երբեմն դիտարկվում են որպես այդ հիմնախնդիրների դիտավորյալ անտեսում, սակայն դրանք, պարզապես, խնդիրների լուծման անկարողություն են:

Ավելին, տարեցտարի ավելանում են պլաստիկի կիրառությունը կարգավորող մեխանիզմները, օրինակ՝ ՄԱԿ-ի անդամ 192 երկրներից 127-ում մասսամբ կամ ամբողջությամբ գործում են սահմանափակումներ կամ տուգանքներ (2000-19000 դոլար), ընդհուպ մինչև ազատազրկում (1-4 տարի): Բացառություն չեն կազմում թափոնների կառավարման առնչվող միջազգային իրավական կարգավորման գործիքները, օրինակ՝ Վտանգավոր թափոնների անդրսահմանային փոխադրման և դրանց հեռացման նկատմամբ հսկողություն սահմանելու մասին Բազելյան կոնվենցիան, բացի սրանից, Տնտեսական համագործակցության և զարգացման կազմակերպությունը (OECD), Շրջակա միջավայրի պաշտպանության եվրոպական գործակալությունը (ЕАО) և Միացյալ Նահանգների շրջակա միջավայրի պաշտպանության գործակալությունը (US EPA), որոնք իրենց ջանքերը կենտրոնացնում են թափոնների կառավարման խնդիրները կարգավորելու նպատակով:

Այս աճը մեղմացնելու համար ԵՄ բոլոր երկրներում ստեղծվել է թափոնների կառավարման մի աստիճանակարգություն: առաջնահերթությունը տրը-վում է թափոնների արտադրության կանխարգելմանը և դրանց ներգրավմանը երկրորդական շրջանառության մեջ:

Կարգավորող փաստաթղթերի պահանջների կատարման ռազմավարությունները հիմք են հանդիսանում կառավարության ցանկացած քաղաքականության հաջող իրականացման համար՝ պահովելով գործող օրենսդրության գործնական իրակա-

ՊԼԱՍՏԻԿ, ԹԴՐՅԱ ՏԱՐԱՐԱՆՆԵՐԻ ՍՏԵՂԾՄԱՆ ԱՊԱՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

1850-ական թվականներ	1900-ական թվականներ	1950-ական թվականներ	2000-ական թվականներ
առաջին արհեստական պլաստիկ տարա թրյա ճարմանդ և օձիք մեկանակայա օգտագործման ածելի	բաց բաժակներ բորյա տարաներ հիգիենիկ անձեռոցիկներ հիգիենայի պարագաներ բորյա սրբիչներ	գնդիկավոր գրիչ մեկանակայա օգտագործման տակողիր այսունին կոնսերվացված տարա պուիցիչնեն, պլաստիկ տարա լատեքս	մասսայական մեկանակայա օգտագործման արտադրանքներ մեկանակայա օգտագործման տեխնիկա

OECD, EAO և US EPA ուսումնասիրությունների ամփոփ տվյալներ

Աշխարհում տարեկան
արտադրությունը՝ շորջ 5 տրլու
պուլիէթինային տարածեք,

օգտագործման ժամկետը՝ 20 տրլու,
միջավայրում բարձրացնել՝ 100-500
տարում

աղբավայրերը գրադեզնում են
հակասական ջրային և հողային
տարածներ, արեհին
արտահետոլիւմ են վնասավար
զագեր, անկազմակերպ
բանինակրայից տարեկան
ոչնչանում են վեհվոր քոչուններ,
ձկներ, կաթնասուններ

**Թափոնների ծավալների կրճատում և
տեսակավորված հավաքագրում**

**Վերամշակում (երկրորդային
ռեսուրսներ)**

**Վերամշակում
(էներգիա)**

Արհուստավորում

Նացումը: Նման կարողությունը տիտանական աշ-
խատանքի արդյունք է, որը պահանջում է էական
ֆինանսավորում, սովորությունների և ռազմավա-
րությունների փոփոխություններ:

Դայաստանի շրջակա միջավայրի նախարա-
րության գնահատականով՝ հանրապետությունում
պլաստիկ թափոնները կազմում են կենցաղային
աղբի ծավալի ավելի քան 30%-ը: Դայաստանում
վերամշակվում է պլաստիկ տարաների ընդամենը
15%-ը, մինչեւ, հանաշխարհային միջին ցուցանի-
շը 50% է:

Դայաստանում պլաստիկ թափոնների վերա-
մշակման ուղղությամբ վերջին տասնամյակում ձեռ-
նարկվել են մի շարք քայլեր, օրինակ՝ իհմնվել են
թափոնների տեսակավորման, հավաքագրման և
վերամշակման ընկերություններ, հասարակական
կազմակերպություններ: Սակայն այս ամենը դեռևս
բավարար չէ, քանի դեռ թափոնների ծավալն ավելի

շատ է, քան դրա վերամշակումը: Բայցևայնապես,
թափոնների կառավարման խնդիրը միայն վերա-
մշակող կառույցների սակավաթիվ լինելը չէ, որը
շատ երկրներում փորձում են առաջնային կարգով
լուծել, այլև թափոնների տեսակավորման քաղա-
քացիական վարքագիր բացակայության խնդիրն
է, որը պահանջում է յուրաքանչյուր անհատի ապրե-
լակերայի ու նոտածելակերայի փոփոխություն: Թա-
փոնների քանակության նվազեցման գործում կա-
րունոր է յուրաքանչյուրիս ներդրումը: Անկախ միջ-
ազգային, ազգային, օրենսդրական ու քաղաքա-
ցիական նախաձեռնություններից՝ մեզնից յուրա-
քանչյուրն ամեն օր կարող է նվազեցնել թափոննե-
րի իր չափաբաժնը: Արդյունքում համատեղ ջան-
քերով կիրանենք պլաստիկ թափոնների տեսա-
կավորված հավաքագրման և դրանց արտահան-
ման քաղաքականությունը:

Վերամշակող գործարանների քանակությունը 2016-2019 թթ.

Չինաստան

113 հատ
47467 հազ./տ տարի

Եվրոպա

31 հատ
7480 հազ./տ տարի

այլ երկրներ

17 հատ
4585 հազ./տ տարի

ՆԱՊԵԺԴԻ ԱՅՑԱՆ

ՀՊՏՀ բնօգտագործման տնտեսագիտության ամբիոնի
ասիստենտ, տնտեսագիտության թեկնածու

Կրկնվող թվերի կրկնակի հաջողությունը՝ բոլորին

Աշնան ավարտին մնացել էր երեք օր ...մին էլ թիր՝ ձմեռը փոխեց իր թևերը:

Պատուհանից պատահաբար դուրս նայեցի ու ի՞նչ տեսնեմ. ծյան փաթիլներ...., և բոլորս միասին մեր հոգու խորքում տեղափոխվեցինք մանկություն:

Զյուն է գալիս. իսկ դա նշանակում է՝ սովորեն են մոտենում... սովորեն են մոտենում, ծախսերն են շատանում, ՝ ծախսերն են շատանում, բայց դա մեզ չի խանգարում, մենք դասերի մասին ենք մտածում, բնոնություններն ենք համձնելու, «ամպագործող հարցաշարներ» ենք ստանալու, Զմեր պապն է մեզ օգնության հասնելու:

Առաջին ձյան հետ, նոյեմբերի 27-ին, գործարար վարչարարություն երեկոյան մագիստրատուրայի ուսանողները սկսեցին երազել ամանորյա հրաշքների մասին, հատկապես՝ որ Նոր տարին իր կրկնվող թվերի հետ բերի կրկնակի հաջողություններ:

Ցանկանում եմ, որ այս տարի Զմեր պապը մեզ՝ «ժողովրդիներին» հոգու ներդաշնակություն և պրտի թրիթ բերի:

#արի_ժող

Արփինե Մխիթարյան

Գործարար վարչարարություն, 1-ին կուրս, մագիստրատուրա

«Հաշվապահական լաբիրինթոս» սեմինարների շաբթ

ՀՊՏՀ ԳՄ-ում կամ կրթություն 13:30-ից հետո

Աշխատանքային պայմաններ, պայմանագրեր, պետական գնումներ, հաշվապահական ու գործարար հմտություններ: Հարցեր, որ մտահոգում են բոլոր նրանց, ովքեր ուզում են հաղթող դուրս գալ հաշվապահական լաբիրինթոսից: ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղի նոր նախաձեռնության՝ «Հաշվապահական լաբիրինթոսի» շրջանակում հաղթելու հնարավորություն են ստանում ոչ միայն հաշվապահները:

Նախաձեռնությունը ենթադրում է 5 սեմինարների շաբթ, որոնք անցկացնելու են ոլորտի առաջատար մասնագետները: Դասընթացի ավարտից հետո այն ուսանողները, որոնք մասնակցել են բոլոր համույթում սեմինարներին, ստանալու են հավաստագրեր, որը ոչ միայն հավաստում է լինելու ուսանողի նոր գիտելիքի ու հմտությունների, այլև մի շաբթ արտոնություններ է շնորհելու բուհի կողմից. հավաստագիր ունեցող ուսանողը առավելություն է ունենալու բուհի կողմից տրամադրվող ուսանողական կրթառոշակի մրցություն, համարուհական գործնական այցերին մասնակցելիս, ինչպես նաև այն դիտարկվելու է որպես ակադեմիական ակտիվություն:

Շարքի մեկնարկն ազդարարեց ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղի գլխավոր հաշվապահ, դասախոս Արմեն Մուհի Մինասյանը՝ «Եղին քո աշխատանքային իրավունքների տերը...» թենայով: Սեմինարին մասնակցում էին ոչ միայն հաշվապահությամբ հետաքրքրված ուսանողները, աշխատանքային իրավունքը գրավել էր շատերին: Սեմինարն ավարտվեց հարցերի տեղադրակիով ու առաջարկով՝ շարքին ավելացնել ևս մեկ սեմինար:

Փաստորեն, 2019 թվականն ամփոփում ենք հաշվապահական ուղղվածության 6 սեմինարներով, որոնց 2020-ին գալու են հաջորդելու կառավարման ու ֆինանսական ոլորտի սեմինարները:

Գյումրիի միացել է Startup Grind համաշխարհային ցանցին

Գյումրին միացել է աշխարհում ամենամեծ ստարտափ համայնքին՝ Startup Grind-ին, որը միավորում է աշխարհի 125 երկրի ավելի քան 2 մլն ձեռներեցի: Startup Grind-ը ստեղծվել է 2010 թ. Սիլիկոնյան հովտում: Մի քանի ամսվա ընթացքում այն տարածվել է 50-ից ավելի քաղաքներում: 2013-ից Startup Grind-ն աջակցություն է ստանում Google for Startups նախագծից:

Ինչպես ցանցի մյուս քաղաքներում, Գյումրում ևս կազմակերպվելու են միջոցառումներ, որտեղ համեստ են գալու տարբեր ընկերությունների, ստարտափների նեկավարներ ու ներկայացուցիչներ: Նրանք խոսելու են վերելքների, վայրէջքների, հիասքափության ու կամքի ուժի մասին՝ գաղափարի ծմնդից մինչ իրազործում:

Startup Grind-ի Գյումրու ենթամասը հիմնադրել է մասնաճյուղի դասախոս Յայկուիի Յովհաննիսյանը, ով հիմնադրել է նաև reTrend.me ստարտափը:

«Startup Grind-ը Գյումրի բերելու նպատակը քաղաքի երիտասարդական ձեռնարկատիրական ներուժի իրացումն է և հաջողված ստարտափներ ունենալու տեսլականը: Դրան հասնելու ուղին ծանոթություններ հաստատելու համար միջոցառումների կազմակերպումն է, պանելային քննարկումներն ու դասընթացները, որոնք թույլ կտան մեկ հարկի տակ համախմբել հետաքրքրվող անձանց՝ ստեղծելով ստարտափի համայնք, որի ներսում կծնավորվեն թիմեր, կծնվեն գաղափարներ: Հաջողված ստարտափների պատմությունները ներկայացնելով՝ հույս ունենք, որ դրանք կմուտիվացնեն ու կոգեներեն երիտասարդներին», - ասաց Յայկուիի Յովհաննիսյանը:

Զարգացման ծրագրերի, գիտության, որակի ապահովման և արտաքին կապերի բաժնի պետ Ղարիբ Ղարությունյանի կարծիքով՝ Startup Grind-ի մուտքը Գյումրի կարող է դառնալ ստարտափ էկոհամակարգի ստեղծման նախադրյալ, որտեղ երիտասարդները հնարավորություն կունենան զարգացնելու իրենց գաղափարները, կրթություն ստանալու, նաև ինքնակրթվելու և գաղափարը վերածելու բիզնեսի: Այդ ուղղությամբ մեր մասնաճյուղը քայլեր արդեն արել է, ասվածի լավագույն օրինակներն էլ բուհի նոր ստարտափներն են, ևս մեկ ստարտափ քացվելու է արդեն տնտեսագիտական վարժարանի աշակերտների հետ համագործակցության արդյունքում:

Բուհի համագործակցում ու գաղափարի շուրջ է փորձում միավորել նաև մարզի մյուս համալսարաններն ու քոլեջները:

«Համալսարանը միացավ այս նախաձեռնությանը, քանի որ վերջին մեկսկես տարվա ընթացքում առաջնահերթություն է քաղաքում և մարզում ստարտափների շարժումը զարգացնելը և երիտասարդական ներուժը բացահայտելը: Բուհը միշտ լինելու է այս շարժման կողքին, այն նախևառաջ սոցիալական պատասխանատվություն է, և, ումենալով ձեռնարկատիրության զարգացման ներուժ, պետք է այն օգտագործի՝ ի նպաստ երիտասարդների և ի նպաստ այսպիսի շարժումների», - խոսքը եզրափակեց Ղարիբ Ղարությունյանը:

Առաջին միջոցառումը տեղի ունեցավ նոյեմբերի 23-ին ուսանողական շաբաթվա վերջին օրը՝ եզրափակելով նաև համաշխարհային ձեռնարկատիրական շաբաթը: Startup Grind Gyumri-ի առաջին հյուրը gg-ի

գործադիր տնօրեն Քնարիկ Գրիգորյանն էր:

Միջոցառումն ընթացավ գրույցի ու ակտիվ հարց ու պատասխանի ձևաչափով, իրենց ակտիվությամբ աչքի ընկան ապագա տնտեսագիտները՝ տնտեսագիտական վարժարանի աշակերտները, որոնց ստարտափ պատմությանը շուտով ականատես կլինենք:

Երկու ստարտափ՝ մեկ օրում. O-zone – Smartup

Ուսանողների միջազգային օրը մասնաճյուղը ոչ թե մեկ օր, այլ մեկ ամբողջ շաբաթ նշեց: Սպորտային, ինտելեկտուալ ու տնտեսագիտական խաղեր, հանդիպումներ, կլոր-սեղան քննարկումներ ու վերջապես՝ նորամուտ: «Ուսանողական շաբաթ» 5-րդ օրը ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղում նորություններով ու նոր սկզբով առանձնացավ:

Քացվեցին O-zone և Smartup ստարտափները: Միջոցառումը համախմբել ու մասնաճյուղում էր հյուրներների տարրեր բուհերի, քոլեջների ուսանողների և դպրոցականների: Դահլիճում հյուրերին նախ ողջունեցին ՀՊՏՀ Գյումրու մասնաճյուղի տնօրենի ժամանակավոր պաշտոնակատար Կարեն Պետրոսյանն ու բաժնի պետ Ղարիբ Ղարությունյանը, այնուհետև իրենց գաղափարների, որանց զարգացման ու արդեն կյանքի կոչման մասին խոսեցին ստարտափների հիմնադիրները:

Օ-zone-ի գաղափարը ծնվեց մեկ տարի առաջ, երբ առաջին կուրսեցիները մասնաճյուղի դեկանակարին հայտնեցին, որ ուզում են բուհում Business case ունենալ: Առաջարկում էին փոքր բիզնեսի նախագիծ, որը հնարավորություն կտար «շոշափել» ու հասկանալ գործարարություն երևույթը:

Կարեն Պետրոսյանի հետ քննարկման արդյունքում որոշվեց, որ կուրսը կունենա բիզնես-խորհրդատու (ով կլինի կուրսի մենթորը)՝ ծրագրի բիզնես-պլանը կազմելու ու ներկայացնելու համար:

Հաշվապահական լաբիումբու

Արմենի Մինասյան
ՀՊՏՀ ԳՄ
Գլխավոր հաշվապահ

Գափիկ Նալբանդյան
ՀՊՏՀ ԳՄ դասախոս

Ավետիսյան Գրիգոր
«SmartBid»
consulting տնօրեն

Լսինե Շովատիյան
«Shennm Solution» ՍՊԸ
գործադիր տնօրեն

Շղբյան Մինասյան
Ժիրակի Մարգի
մարզպետի խորհրդական

Ժամանակի ընթացքում նախաձեռնողականությունը ոչ թե մարեց, այլ զարգացավ և դարձավ մեծ ու հագեցած ծրագիր, կյանքի կոչվեց ՀՊՏՀ ԳՄ-ի և «Վորլդ Վիժն Դայաստանի» աջակցությամբ, դարձավ Հայաստանում առաջնորդ, որը մուտք գործեց բուհ:

O-zone-ը կամ Opportunity Zone-ը շահույթ չհետապնդող կազմակերպություն է, որը ստեղծվել է ուսանողների նախաձեռնությամբ՝ արտաժամյա ժամանցի, փորձի ձեռք բերման, փոխանակման ու գիտելիքները կիրառելու նպատակով: Այժմ բուհն ու Շիրակի մարզի երիտասարդությունն ունեն 5 տարրեր հնարավորությունների գոտիներ:

Գոտի 1 – Գաղափարների զարգացման (գեներացման) կամ «դուարի գոտի». գաղափարների զարգացմելու համար տրվում է ընտրություն երկու առաջադրանքների միջև (ըստ վերնագրերի), իսկ առաջադրանքները տրվում են «Կաշինգտոնի նամակի» միջոցով, այսինքն՝ Ձորց Կաշինգտոնի կողմից հասցեագրված նամակով տրվում է առաջադրանքը, ինչպես նաև խորհուրդներ՝ արդյունավետ աշխատանքի համար:

Գոտի 2 – Ընթերցելու կամ հանգիստ միջավայրում աշխատելու գոտի. այստեղ գիրքը մատուցվում է անվճար սուլծով կամ թեյով:

Գոտի 3 – TEDx-ի կամ ներկայացումների գոտի. յուրաքանչյուրը կարող է ներկայացում անցկացնել ցամկացած թեմայով և վարձատրվել:

Գոտի 4 – Կինոգոտի:

Գոտի 5 – Խոհանոցային գոտի. այստեղ ուսեստների պատրաստում են նաև ուսանողները: Սնունդը ունի թրյա փաթեթավորում՝ հնարավոր է վայելել տեղում կամ վերցնել փաթեթավորմամբ: Սատուցման հետաքրքիր եղանակ է «1 գրամը՝ 2 դրամ» ծրագիրը, որը թույլ է տալիս պատրաստել օրինակ՝ սեփական բուրգերը, կշռել և վճարել գրամի դիմաց:

Օրն անակնկալ ներով հարուստ էր ոչ միայն երիտասարդների, այլ նաև սկսնակ գործարարների համար:

ՀՊՏՀ ԳՄ հաջորդ ստարտափի աշխատանքներն ուղղված կլինեն այս սեգմենտին: Մասնաճյուղի ուսանողության Տաք Ղազարյանն իր ընկերների հետ պատրաստ է օգնել ու խորհուրդներ տալ սկսնակներին՝ ֆինանսների, մարքեթինգի, բիզնեսի կառավարման ոլորտներում:

Շիրակի մարզի բրենդավորում՝ ՀՊՏՀ ԳՄ հետազոտողների ուշադրության կենտրոնում

ՀՊՏՀ գյումրու մասնաճյուղի բաժնի պետ Ղարիբ Հարությունյանը, բուհի հետազոտական խմբի ղեկավար Լուսյա Գալոյանն ու մի խումբ ուսանողներ հանդիպում ունեցան Շիրակի մարզպետ Շղբյան Պետրոսյանի հետ:

Խումբը ներկայացրեց «Տարածքային բրենդավորման հնարավորությունները Շիրակի մարզում» թեմայով հետազոտական աշխատանքի արդյունքները: Յատկանշական է, որ հետազոտական խումբը կազմված է ուսանողներից ու դասախոսներից, որոնք հավասարաշափ ներդրում են ունեցել խմբիների վերհանման ու առաջարկությունների առանձնացման փուլերում:

Ղարիբ Հարությունյանը նախ ներկայացրեց բուհում նմանօրինակ հետազոտությունների նպատակը, սկզբունքներն ու խմբի անդամներին: Աշխատանքը կրացահայտի Շիրակի մարզում տարածքային բրենդավորման հնարավորություններն ու ռեսուրսները: Խմբի ղեկավարն է Լուսյա Գալոյանը, անդամները՝ գործարար վարչարարություն մասնագիտության առաջին կուրսի մագիստրանտներ Անի Խնձրյանը, Տաք Ղազարյանը, Արթիմ Միխթարյանը, Մոնիկա Գևորգյանը և հաշվապահական հաշվառումից Լուիզա Սարաֆյանը: Նրանք ներկայացրին հետազոտության մեթոդաբանությունը, իրենց կողմից վերհանված խմբիներն ու Շիրակի մարզի բրենդավորման համար անհրաժեշտ պայմանները: Լուսյա Գալոյանը ամփոփեց հետազոտության հիմնական արդյունքներն ու ներկայացրեց խմբի առաջարկությունները:

Մարզպետ Շղբյան Պետրոսյանը կարևորեց մարզում նմանօրինակ հետազոտությունները, քանի որ դրանք հետագայում բարելավման քաղաքականությունների, ռազմավարությունների հիմք կարող են դառնալ, ապա նշեց, որ մարզում գործող կրթական ու գիտական կառույցներից ունեն մեծ ակնկալիքներ, որ վեցիններս մարզի հիմնախմբների վերաբերյալ ցուցաբերեն չափելի արդյունքներ:

Քննարկման որոշվեց հետազոտությունը խորացնելու մի քանի տարրերակ, որոնցում ներգրավվածություն կունենան նաև մարզպետարանի համապատասխան բաժինները:

Լենա Հովհաննիսյան
ՀՊՏՀ գյումրու մասնաճյուղի հանրային կապերի պատասխանատու

ԱՄԲԻՈՆԱՅԻՆ ՍԵՄԻՆԱՐՆԵՐ

Նոյեմբերի 18-ին մեկնարկեց 2019-2020 թթ. ամբիոնների գիտահետազոտական աշխատանքների թեմաների հաշվետվությունների շարքը: Առաջինը մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնն էր «ՀՀ մակրոտնտեսական վիճակի վրա արտաքին տնտեսական շղկերի ազդեցության գնահատումը» խորագրով, ՀՀ ԿԳՄՍՆ Գիտության կոմիտեի ծրագրի «ՀՀ տնտեսության իրական և ֆինանսական հատվածների փոխգործակցության հիմնախնդիրները» թեմայի շրջանակում: Որպես հրավիրյալ՝ մասնակցում էր ՀՀ վիճակագրական կոմիտեի

ֆինանսական վիճակագրության բաժնի առաջատար մասնագետ Արսեն Օհանջանովը: Մակրոէկոնոմիկայի ամբիոնի վարիչ, հետազոտական խմբի ղեկավար Կարեն Գրիգորյանը ներկայացրեց աշխատանքի նպատակը, գործնական նշանակությունը, բովանդակությունը: Դոցենտներ Գայանե Ավագյանը, Քնարիկ Վարդանյանը, ՀՀ ֆինանսների նախարարության հարկաբյութետային և դրամավարկային քաղաքականությունների կողրդինացման բաժնի պետ Գարիկ Պետրոսյանը, ամբիոնի հեռակա ասպիրանտ Վազգեն Պողոսյանը և ասիստենտ Վարսիկ Տիգրանյանը ներկայացրին աշխատանքի մանրանամերը:

Նոյեմբերի 22-ին միկրոէկոնոմիկայի և ձեռնարկատիրական գործունեության կազմակերպման ամբիոնը հանդես եկավ «Փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեմայով: Ամբիոնի ղեկավար, պրոֆեսոր Միքայել Մելքոնյանը ներկայացրեց թեման: Ձեկուցումներով հանդես եկան ասիստենտ Արթուր Առաքելյանը՝ «Փոքր և միջին ձեռնարկատիրություն. ներկան և ապագան», ասպիրանտ Մարիամ Թթիկյանը՝ «Ազատ տնտեսական գոտիները Եվրասիական տնտեսական միությունում»:

Նոյեմբերի 29-ին կառավարչական հաշվառման և առողջիւ ամբիոնի սեմինարին ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Լիանա Գրիգորյանը ներկայացրեց թեման՝ «Կառավարչական հաշվառման արդի հիմնախնդիրները», ելույթ ունեցան դոցենտներ Վահան Բաբայանը, Աննա Բայաղյանը, Արմեն Սարդարյանը, ասիստենտ Նարինե Միրզոյանը:

Դեկտեմբերի 2-ին փիլիսոփայության և հայոց պատմության ամբիոնի վարիչի Ժ/Ա, դոցենտ Յուրի Ջովականյանը և պրոֆեսոր, ՀՊՏՀ ամբիոնի պատվավոր վարիչ Արամ Սարգսյանը ներկայացրին ամբիոնի վերջին տարիների, ինչպես նաև ընթացիկ և ակնկալվող գիտական աշխատանքի արդյունքը: Ձեկուցումներով հանդես եկան Յուրի Ջովականյանը, Արամ Սարգսյանը, դոցենտ Մարիետա Նիկողոսյանը, ասիստենտ Անահիտ Ղազարյանը, դասախոս Արփիմե Մալքչյանը:

Դեկտեմբերի 6-ին ֆինանսական հաշվառման ամբիոնի վարիչ Ալվարդ Սարգսյանը ներկայացրեց կատարվող գիտական թեմայի կարևորությունն ու արդիականությունը, ապա ամբիոնի դոցենտ Լևոն Սահակյանը հանդես եկավ «Հանախնբված ֆինանսական հաշվետվությունների ընթերցումը», դոցենտ Մանյա Պողոսյանը՝ «Փոփոխուն հատուցման հաշվառման առանձնահատկությունները շինարարական կազմակերպություններում» թեմաներով զեկուցմամբ:

Դեկտեմբերի 9-ին բարձրագույն մաթեմատիկայի ամբիոնի վարիչ Միքայել Աղալովյանը ներկայացրեց «Սեյսմոլոգիայում և սեյսմակայուն ճարտարագիտությունում ծագող որոշ մաթեմատիկական խնդիրների նախանդակությունը, պրոֆեսոր Մաքսիմ Մուրադյանը՝ «Բարձրագույն մաթեմատիկայի դասընթացի ինտեգրման հիմնախնդիրները բարձրագույն տնտեսագիտական կրթության գործընթացում», ասիստենտ Հրաչյա Անիրջանյանը՝ «Որոշ տիպի մատրից-ֆունկցիաների ֆակտորիզացման մասին»:

Դեկտեմբերի 10-ին աշխատանքի տնտեսագիտության ամբիոնի սեմինարում քննարկվեց «Բնակչության զբաղվածության և մարդկային ռեսուրսների կառավարման հիմնախնդիրները ՀՀ-ում» թեման: Սեմինարի հատուկ հյուրերն էին ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության նախագիտական կողմնորոշման և կարողությունների զարգացման կենտրոնի ղեկավար Հայկուհի Գևորգյանը և գլխավոր մասնագետ Ալլա Գևորգյանը: Ամբիոնի վարիչի Ժ/Ա, պրոֆեսոր Անահիտ Մելքոնյանը զեկուցեց «Մարդկային ռեսուրսների զարգացումը և աշխատաշուկայի հիմնախնդիրները» թեմայով: Հայաստանում զբաղվածության պատկերին անդրադարձան Միքայել Մելքոնյանը, Ալլա Գևորգյանը, Թաթուլ Մկրտչյանը: Ամբիոնի ասիստենտ Արկադի Դավթյանը զեկուցեց «Մարդկային ռեսուրսների կառավարման հիմնախնդիրները», Մարիա Սահակյանը՝ «Կարիերայի կառավարումը և մասնագիտական կողմնորոշումը» թեմայով:

Սեմինարներին մասնակցում էին ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը, գիտության գծով պրոռեկտոր Թաթուլ Մկրտչյանը, «Ամբիոնի» տնօրեն Դավիթ Հախվերդյանը, գ/հ աշխատանքների կազմակերպման բաժնի պետ Խորեն Միհրարյանը, ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Եգանյա Բաղդինյանը, ղեկաններ, ամբիոնի վարչներ, դասախոսներ, ասպիրանտներ, ուսանողներ:

Մարզական ու մշակութային ուրախ կանգառներում

ՀՊՏՀ-ում թե կան դասեր, կան նաև մարզամշակութային փառատոներ, և «ժողովական» կրժվարանան ուսումնական տարին պատկերացնել առանց համախմբող ու գունեղ ժամանցային միջոցառումների: Ուսանողական խորհուրդը ներդրել է մի գեղեցիկ մշակույթ՝ կրթադաստիարակչական, ստեղծագործական ու ոգևորող, որի շուրջը կողք կողքի կանգնում են մարզիկը, երաժիշտ-կատարողը, պարողը, գիտակը, հումորիստը: Փառատոններում մի գեղեցիկ խորհուրդ և կա՛ բարձր տրամադրությամբ անփոփել կիսամյակը և պատրաստվել նորն ավելի մեծ եռանդով սկսելու (փառատոններն անցկացվում են տարեկան 2 անգամ՝ գարնանն ու աշնանը, եզրափակվում են կիսամյակի ավարտին):

Անանորին ընդառաջ, այս տարվա աշնանային փառատոնը, որը կոչվում էր «ՀՊՏՀ խաղեր-2019», իսկական տոնախմբություն էր, որում հատվում էին մարզական, ինտելեկտուալ ու մշակութային միջոցառումները՝ մեկը մյուսից հետաքրքրաշարժ, անակնկալներով լի ու սպասված: 2019-ի երկու փառատոններն ել նվիրված էին Ուևս հիմնադրման 25-ամյակին:

Փառատոնն սկսվեց հոկտեմբերին՝ մարզական առաջնություններով: Բացումն ազդարարվեց օրեր անց՝ ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանի, ֆիզդաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշտպանության անքիննի վարիչի Ժ/ա Յովհաննես Գաբրիելյանի, դեկանների, պրոֆեսորադադասախոսական կազմի անդամների մասնակցությամբ: Ավանդական արարողակարգի համաձայն՝ դահլիճ մտան համալսարանի բոլոր ֆակուլտետների մարդիկները, ՀՀ օրիներգի ներքո բարձրացվեց հայոց եռագույնը:

Բացման խոսքում Դիանա Գալոյանը շնորհավորեց ուսանողական խորհրդի 25-ամյակը և ընդգծեց, որ բոլի ուսանողական կառույցը միշտ ակտիվ է եղել, տարատեսակ միջոցառումների շուրջ է համախմբել համալսարանականներին, ապա Ուևս նախագահ Գրու Մելիք-Սահակյանին և ուսանողներին նա կոչ արեց շարունակել ակտիվ գործունեությունը:

Մարզական հատվածում բոլոր 6 ֆակուլտետների ուսանողների մասնակցությամբ անցկացվեցին ֆուտզալի, շախմատի, բասկետբոլի, բաղմինտոնի, վոլեյբոլի, բազկամարտի, սեղանի թենիսի, ինչպես նաև առաջին անգամ սպորտանողիա, պարանի ձգում, աքլորակրիվ մարզաձևերից առաջնություններ: Խնճրագումարով առաջատարը կառավարման ֆակուլտետն էր:

Առաջնությունների կազմակերպմանն ու անցկացմանն իր գործուն աջակցությունը, ինչպես միշտ, ցուցաբերեց համալսարանի ֆիզդաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշտպանության ամբիոնը:

Փառատոնի հաջորդ կանգառը մշակութայինն էր: Նախ անցկացվեց հանրահայտ «Ի՞նչ, որտե՞ղ, ե՞րբ» խաղը: Ինչպես ասում են՝ մի խելքը լավ է, երկուսն ավելի լավ. թիմային ոգով, խելք խելքի տալով, ինտելեկտուալ պայքարում հաղթեց մարդեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետը: Եվ հերթը հումորասերներին էր. երկու օր շարունակ ջերմ հանդիսականի անկեղծ երկրպագությունը վայելեցին ՀՊՏՀ ուրախներն ու հնարամիտները: Արամտությանը ու ինտելեկտուալ հումորով ՈւժԱկանները արժանացան ոչ միայն մրցատյանի, այլև հանդիսականի համակրանքին:

ՈւժԱ հաղորդ՝ «Լավագույն ծրագիր» անվանակարգին արժանացածը, մարդեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետն էր, հանդիսատեսին անտարբեր չքողած ու լիարդը ծիծառ պարզեց հունորիստների համար կային նաև այլ մրցանակներ. «Լավագույն հումոր» անվանակարգը շնորհվեց հաշվապահական հաշվառման և առողջապահության ֆակուլտետին, «Լավագույն երաժշտական համար»-ը՝ տնտեսության կարգավորման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետին, «նախավարժանքում» («ռազմինկա») հարթեց ֆինանսական ֆակուլտետը:

Փառատոնի տրամաբանական ավարտին վերջին ուրախ կանգառը գալահամերգն էր, որը հագեցած էր երգ ու պարի մրցույթներով ու մրցանակաբաշխությամբ և ամփոփում էր մեծ միջոցառման բոլոր երանգները: Ըստ էության, երգ ու պարի մրցույթները, սեփական ֆակուլտետին հաղթանակ բերելու վերջին հնարավորությունն էին: Բեմը շնորհալիներին էր, որոնք հիացմունքի արժանի ելույթներ էին մատուցում կենդանի նվազակցության, տեսահոլովակների, հետաքրքրաշարժ սյուժեների, խաղարկային ներկայացումների ուղեկցությանը: Երգի մրցույթում լավագույնը ճանաչվեց ՏԿ և ՄՏՀ ֆակուլտետը, պարի մրցույթում՝ մարդեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետը:

Մշակութային կանգառում սպասողների թիվն ամենաշատն էր: Բոլորը, հատկապես նրանք, ովքեր արդեն զգում էին իրենց հաղթանակի շունչը, ուզում էին բարձր բեմից լսել մեծ փառատոնի գավաթի հասցեատիրոջ անունը: Եվ ահա՝ կա-ռա-վա-րո՞ւմ... դահլիճը թնդաց ծափահարություններից, գավաթը հանձնվեց: Իսկ բոլորը շնորհավորում էին, ոչ միայն հաղթողին, այլև մինյանց, անկախ հաղթել-չհաղթելուց, որովհետև կարևոր ոչ բե հաղթանակն է, այլ հանախմբվածությունն ու գեղագիտական ակնթարթներ վայելածի գոհունակությունը:

Երիցյան գերդաստանը՝ հայկական վիճագործական ավանդույթի հիմնադիր եւ շարունակող

Արվեստում յուրաքանչյուր ժամանակաշրջան ունի իր մշակութային արժեհամակարգը, գեղագիտական ընկալումները և որակական առանձնահատկությունները՝ բնորոշ ժամանակի, տվյալ միջավայրի աշխարհայցքին:

Դայ ժողովրդի երաժշտական մշակույթը գալիս է դպրերի խորքից՝ իր հետ բերելով յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանի առանձնահատկությունները: Ք.ա. 3-րդ հազարամյակում արդեն ձևավորված էր հայկական երաժշտական արվեստը: Մինչքրիստոնեական Հայաստանում մեծ տարածում էին վայելում գորթան երգերը, որոնք, ծառայելով Գիսամե աստվածուի տաճարում, պատմում էին Յին հայոց և օտարազգի աստվածների մասին: 301 թ., քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն ընդունելով, ձևավորվում է Եկեղեցական երաժշտությունը: 8-9-րդ դարերում հայ երաժշտական գանձարանի հարստացմանը նպաստում է նոտագրության՝ խաղերի ձևավորումը: Ստեղծվում են շարական հոգևոր երգերը, ի հայտ են գալիս հոգևոր և աշխարհիկ տաղերը: 16-րդ դարը սկիզբ է հանդիսանում աշուղական արվեստի ստեղծման: Յենց այս ժամանակաշրջանում ձևավորված երաժշտության պահանջներով են կերտվում բազմաթիվ հայկական նվազարաններ: Ծնորիկի մեծն Կոմիտասի, Քրիստափոր Կարա-Մուլրայի, Նիկողայոս Տիգրանյանի ջանքերի հավաքագրվում և գրառվում են բազմահազար ժողովրդական երգեր: 20-րդ դարում բուրն զարգացում է ապրում հայ դասական երաժշտարվեստը: Հիմնադրվում են Երևանի պետական կոնսերվատորիան, օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնը, Երևանի պետական կոնսերվատորիայի սիմֆոնիկ նվազախումբը և այլն: Հայաստան են վերադարձնում բազմաթիվ նշանավոր կոմպոզիտորներ, մանկավարժներ, երաժշտ կատարողներ՝ Հայաստանի պետականության կայացմանը ծառայելով անմասնությունը նվիրվածությամբ: Եվ հենց այս փուլում, շնորհիկ Յունաստանից Հայաստան եկած գաղթական Շահեն Տիգրանի երիցյանի, դրվում են հայաստանյան վիճագործության հիմքերը:

Վիճագործը (լատ. Luthier restavratore, բառացի՝ վերականգնող-վիճագործ) ստեղծում և վերանորոգում է լարային երաժշտական գործիքներ (մասնավորապես՝ ջուրակ): Վիճաշինությունը առաջացել է 16-րդ դարում Խոալիայի հյուսիսում: Նշանավոր վիճագործներից են Գասպար դա Սալոն, Անդրեա Անտոնին, որի ընտանիքի շնորհիկ խոալական Կրեմնոնա քաղաքը հռչակվում է վիճագործության համաշխարհային մայրաքաղաք, Անտոնին Ստրափիվարիուսը, Անդրեա Գվարներին և այլք, որոնց ստեղծած նվազարանները մինչ օրս համարվում են աշխարհում ամենաթանկարժեքները, ամենատաղանդավոր երաժշտ կատարողների ձեռքերում աշխարհի հեղինակավոր թեմերից հիացմունք են պատճառում իրենց հազվագյուտ հնչողությամբ:

1920-ական թվականներին հայաստանյան իրականությունն ապրում էր իր դժվարին ժամանակաշրջաններից մեկը: Սակայն, նիւնույն ժամանակ, աշխարհի տարբեր ծայրերից իրենց հայրենիքում համախմբված հայ նվիրյալների նպատակը մեկն էր՝ Յայաստանը տեսմել որպես առկայօնող փարոս ցիրուցան եղած հայության համար, հույս ներշնչող, ամենայն հայոց զարկերակ, գրուղ մի երկիր՝ լի նվաճումներով և ձեռքբերումներով: Այս նույն նպատակով էր ապրում Շահեն Երիցյանը՝ մի պատանի, ով դեռ պիտի դաւնար իր երկրի զարգացման մի հիմնայունը՝ բողնելով իր անունը պատմությամբ:

Շահեն Երիցյանը ծնվել է 1902 թ. Տրավիզոնում: Մեծ կոտորածից մազապուրօ՝ փրկվում են Շահենը, նրա եղբայր Մասիսը, մորական Մարիամ տատը և զարմիկ Յակոբը: Շահենը և Մասիսը ապաստան են գտնում Յունաստանի արական որբանոցներից մեկում: Տարիները գոր չին անցնում Շահենի համար, իր պարկեցած վարչագծի շնորհիվ նա հնարավորություն է ստանում յուրացնելու արվեստանման մի արհեստ, որն էր՝ վիճագործությունը: Յունաստանը, լինելով զարգացած վիճագործական երկրներից մեկը, կարող էր մեծ ապագա խոստանալ պատանի հայ վիճագործին, սակայն ճանապարհը մեկն էր, իսկ կամքը անկոտրում գալ Յայաստան և հիմնել երաժշտական գործիքների արտադրամա՝ նպաստելով հայ կատարողական արվեստի զարգացմանը: Եվ արդեն 1925 թ. Շահեն Երիցյանը, նրա մորական Մարիամ տատը և զարմիկ Յակոբը հաստատվեցին Յայաստանում: Ահավասիկ, անծանոթ էր հայաստանյան իրականությանը այս արհեստը:

Լինելով միայնակ, ձեռքի տակ ունենալով սակավաթիվ գործիքներ, որոնք իր հետ բերել էր Յունաստանից, իր անսահման աշխատափրության և մասնագիտության հանդեպ մեծ նվիրումնով լցված՝ հիմնում է իր առաջին արհեստանոցը Ղանթարում (հին Երևանի առևտրական հրապարակ), դաստիարակում աշակերտների՝ իր գործի ապագա տարածողներին և շարունակողներին՝ այդպիսով դառնալով հայ մշակության պատմության երախտավորներից մեկը: Երևանում իր արհեստանոցը նա հիմնում է Եղիշե Չարենցի աջակցությամբ:

Լարային նվազարանների հայ կատարողական արվեստի վերելքի հետ զարգանում էր նաև Երիցյանի վարպետությունը և հայ վիճագործական դպրոցը: Իր առաջին ջուրակը վարպետ Շահենը պատրաստում է 1929 թ.:

Ակզենական շրջանում նվազարանների համար նախատեսվող փայտը վարպետը ձեռք էր բերում Վրաստանից վաճառքի համար Յայաստան ներկրվող վառելափայտի վաճառակետներում: Սկսած 1930-ական թթ. կեսերից՝ առանձնակի նշանակություն ծերորդ իր նվազարանների համար օգտագործում էր արդեն բարձրորակ «պահուստային» փայտատեսակ:

«ԺԱՆ ՄՈՆԵ»

Ուկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը նոյեմբերի 18-19-ը Բրյուսելում մասնակցել է 2019 թ. ֆինանսավորված «Ժան Մոնե» ծրագրերի մեկնարկային նիստին: Դանակարգողներին ներկայացվել են ծրագրի հրականացման բաղադրիչները, այդ թվում՝ ֆինանսական միջոցների կառավարումը, տեղեկատվության հասանելիության և տարածման պահանջները, ինչպես նաև կայացել են առանձին հանդիպումներ նրանց հետ:

Նոյեմբերի 25-ին մեր համալսարանում «ԵՄ քաղաքականությունը, գործող կարգավորումներն ու վարչական կառուցվածքը» թեմայով տեղի ունեցավ «Ժան Մոնե» նոդուլի մեկնարկային հանդիպումը, որին ներկա էին Հայաստանում ԵՄ պատվիրակության դեսպան, Ն.Գ. Անդրեա Վիկտորինը, ՀՀ ԿԳՍՍ արտաքին կապերի և սփյուռքի վարչության պետ Արկադի Պապոյանը, «Երազմու+» ազգային գրասենյակի համակարգող Լանա Կառլովան, ՀՊՏՀ ուկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը, մեր համալսարանի ներկավար և պրոֆեսորադասական կազմի անդամներ, ուսանողներ:

Միջոցառման կազմակերպիչ՝ միջազգային կապերի բաժնի պետ Վարդ Ղուկասյանը ողջումնեց ներկաներին և խոսք տրամադրեց ելույթ ունեցողներին:

Դիանա Գալոյանը իր ելույթում ընդգծեց, որ Տնտեսագիտական համալսարանի բարեփոխումների ակտիվ շրջանում միջազգայնացումը կարևոր տեղ է գրադարձնում, ապա վստահություն հայտնեց, որ «Ժան Մոնե» ծրագրը, որը բուհն առաջին անգամ է հրականացնում, մեծապես կնպաստի մագիստրոսական կրթական ծրագրերի բարելավմանը և նշանակալից կլինի միջազգայնացման գործընթացում:

Հայաստանում ԵՄ պատվիրակության դեսպան, Ն.Գ. Անդրեա Վիկտորինը շնորհավորեց ՀՊՏՀ-ին ԵՄ համաֆինանսավորում ստանալու առթիվ, ողջումնեց ծրագրի մեկնարկը հատուկ շեշտադրելով այն հանգանաքը, որ «ԺՊՏՀ ուսանողները հնարավորություն կունենան խորքային գիտելիք ստանալու ԵՄ ուսումնասիրությունների ոլորտների վերաբերյալ»:

Արկադի Պապոյանը նշեց, որ նախարարությունը կարևորում է նման ծրագրերի հրականացումը: Նա համոզնում է հայտնեց, որ Տնտեսագիտական համալսարանը ոչ միայն կկարողանա լուծել ծրագրի շրջանակում իր առջև դրված խնդիրները, այլև հետագայում և կներգրավվի նորանոր նախաձեռնություններում, որոնք միտված կլինի ՀՀ-ում տնտեսագիտական կրթության և տնտեսության զարգացմանը:

Լանա Կառլովան, ողջունելով ծրագրի հեղինակներին և նախաձեռնողներին, վստահություն հայտնեց, որ այն հաջող ընթացք և խրախուսիչ ազդեցություն կունենա թե՛ ՀՊՏՀ, և թե՛ հայաստանյան այլ բուհերի պրոֆեսորադասական անձնակազմի համար:

ՄՏՀ ամբիոնի ասիստենտ Ալբերտ Ջայրապետյանը հանդես եկավ «ԵՄ քաղաքականությունը, գործող կարգավորումներն ու վարչական կառուցվածքը» «Ժան Մոնե» նոդուլ ծրագրի ներկայացմանը մանրամասնելով նախանշված անելիքները, ծրագրի բովանդակությունը: Նա նշեց նաև, որ ծրագրի շրջանակում կատարում է «Եվրոպական ինտեգրման ուսումնասիրությունը միջազգային հարաբերությունների տեսությունների շրջանակներում» թեմայով հետազոտություն: Այնուհետև ՀՊՏՀ ուսանողներ Սոնա Անյանը և Արփինե Զրադացանյանը (միջազգային կապերի բաժնի աշխատակից) ելույթ ունեցան ԵՄ-Հայաստան և ՀՊՏՀ-ԵՄ կապերի մասին:

ՀՀ Ազգային ժողովի «Ի՞ն քայլը» խմբակցության պատգամավոր, Եվրոպական ինտեգրման հարցերի մշտական հանձնաժողովի անդամ Սոնա Ղազարյանը, ՀՊՏՀ ՄՏՀ ամբիոնի ասիստենտ Ալբերտ Ջայրապետյանի հրավերով, նոյեմբերի 28-ին հյուրընկալվեց մեր համալսարանում. նախ ուկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանին, այնուհետև ՀՊՏՀ-ում հրականացվող «Ժան Մոնե» նոդուլի շրջանակներում ներդրված «ԵՄ ինստիտուտների և որոշումների կայացման մեխանիզմները» առարկայի շրջանակներում հանդես եկավ դասախոսությամբ՝ անդրադասնալով խորհրդարանական դիվանագիտության ձեռքբերումներին, ԵՄ համապարփակ և ընդլայնված համագործակցության համաձայնագրին և դրա շրջանակում իրականացվող միջոցառումներին, մասնավորապես՝ ՀՀ օրենսդրության մոտարկմանը ԵՄ օրենքներին և իրավական ակտերին, ինչպես նաև ուսանողներին ամենաշատը հետաքրքրող հարցին վիզաների ազատականացմանը:

Գ. ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

«ՄԻՆԵՐՎԱ»

«Երազմուս+»-ի «Հետազոտությունների կառավարման և բաց գիտության կարողությունների հզորացումը Մոլորվայի և Յայաստանի բուհերում» («Միներվա») ծրագրի շրջանակում գիտության գծով պրոբեկտոր Թաթուլ Մկրտչյանը և ներ բուհում ծրագրի համակարգող, որակի ապահովման բաժնի պետ Ներսես Գևորգյանը հոկտեմբերի 21-25-ը գործուղվել են Լիեժի համալսարան (Բելգիա): Այցի ընթացքում քննարկվել է գիտահետազոտական աշխատանքների ոլորտի ռազմավարության մշակումը, որը պետք է հիմնված լինի հետազոտողների մարդկային ռեսուրսի կառավարման եվրոպական խարտիայի սկզբունքների վրա:

Բելգիայից վերադառնալուց հետո՝ հոկտեմբերի 30-ին, Թաթուլ Մկրտչյանն ու Ներսես Գևորգյանը բուհի աշխատակիցների հետ հանդիպմանը ներկայացրին ծրագրի հիմնական նպատակները, մեր համալսարանի անելիքները, համապատասխան ստորաբաժանումներին ծրագրում ներգրավելու կառուցակարգերը, ակնկալվող վերջնարդյունը:

Ներկա էին «Ամբերդ» հետազոտական կենտրոնի տնօրեն Դավիթ Շախվերդյանը, հետազոտողները, ասպիրանտուրայի բաժնի պետ Եվգենյա Բագինյանը, գիտահետազոտական աշխատանքների կազմակերպման բաժնի պետ Խորեն Մխիթարյանը, աշխատակիցներ, պրոֆեսորադասախոսական կազմի ներկայացուցիչներ:

Թաթուլ Մկրտչյանն ընդգծեց, որ ծրագրում ներգրավվածությունը ՀՊՏՀ-ի որպես հետազոտական համալսարանի կարողությունները զարգացնելու, եվրոպական գիտահետազոտական հարթակին ինտեգրվելու, գիտությունը զարգացնելու հրաշալի հնարավորություն է:

Ներսես Գևորգյանը քննարկեց ծրագրի աշխատանքային փաթեթները (ծրագրի կառավարում, տարածում, որակի ապահովում և այլն) և պարզաբանեց՝ յուրաքանչյուրի ուղղությամբ ինչպիսի աշխատանք է սպասվում: Ծեշտելով ծրագրի գերնպատակը, այն է համալսարաններում միջավայր ստեղծել Բաց գիտության հիմնարար սկզբունքների հրականացման համար, զեկուցողները վստահեցրին ջանադիր աշխատանքի շնորհիվ ՀՊՏՀ-ում առաջիկայում էական աճ կարձանագրի որպես հետազոտական համալսարան, կընդլայնվեն բուհի միջազգայնացման հնարավորությունները, գիտական աշխատանքների նկատմամբ պահանջները կիսստացվեն:

Նոյեմբերի 5-8-ը Թաթուլ Մկրտչյանը, Ներսես Գևորգյանը, Եվգենյա Բագինյանը, Էլեկտրոնային սարքավորումների սպասարկման և ծրագրային ապահովման բաժնի աշխատակից Դավիթ Խորշույցիանը այցելել են Խապանիայի Վալենսիայի համալսարան: Եվգենյա Բագինյանի ներկայացմանը՝ այցի ընթացում ծրագրի հրականացմանը վերաբերող գորեթ բուհի գիտական առաջնարկում շուրջ տեղի են ունեցել առարկայական քննարկումներ:

«Ծրագրի շրջանակում նախատեսվում է գործընկեր բուհերում (մասնակցում են չորս հայկական բուհեր) ռեպոզիտորիայի (պահոց) ստեղծում, որի նպատակը բուհի գիտական գործունեության արդյունքները հասարակության ավելի հասանելի դարձնելն է: Պահոցը պետք է ներառի բուհի գիտական և գիտահետազոտական գործունեության բոլոր արդեմատությունները՝ հայեցակարգի մշակում և ներդրում:

Արժեքավոր էին Կալենսիայի համալսարանում կազմակերպված համդիպումները՝ Բաց գիտության (Open Science) ենթակառուցվածքների զարգացման և եվրոպական HR4SR համակարգի ստանդարտների վերաբերյալ, ինչպես նաև ՀՀ բուհերի վերջինիս անդամակցության գործընթացի նախապատրաստման խորհրդատվությունը: Ծանոթացանք Կալենսիայի համալսարանի պահոցի ստեղծման և գործարկման փորձին, մանրամասնորեն քննարկեցինք պահոցի և գրագողության դեմ պայքարի տեխնիկական և ծրագրային ապահովվածության խնդիրները, ծրագրի հրականացման համատեքստում գործառանային սպասարկման բարելավման, այս գործընթացներում ընդգրկված մարդկային ռեսուրսների կառավարման առնչողությունները», – ասաց Եվգենյա Բագինյանը:

Քիչեցնենք, որ «Միներվա» Բաց գիտության հայեցակարգի շրջանակում հետազոտական ոլորտում տեխնիկական և բովանդակային ենթակառուցվածքների ստեղծման և հզորացման ծրագիր է, որը ներառում է նաև գրագողության և ակադեմիական եթեկայի խախտումների դեմ պայքարի ծրագրի ներդրում, հետազոտությունների բաց, մատչելի բազայի ստեղծում, ներդրում: Ծրագրին հրականացվում է Սոլդովայում և Յայաստանում, հայաստանական մասնակիցներն են ՀՀ ԿԳՍՍ նախարարությունը, Յայաստանի պետական տնտեսագիտական, Երևանի պետական, Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվահասարակագիտական և Մխիթարյան Հերացու անվան պետական բժշկական համալսարանները: Ծրագրով համակարգում է Սոլդովայի տնտեսական հետազոտությունների ակադեմիան:

ՄԱՐԴԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Յոկտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին ՀՊՏՀ մարզիկները մի շարք հաջողություններ են արձանագրել: Մասնավորապես, շարունակվել են գարնանը մեկնարկած հորելյանական 20-րդ մարզական խաղերը, ինչպես նաև աշնանը ԿԳՍՍ-ն կազմակերպել է և մեկը՝ միջքուհական հանրապետական մարզական խաղերը: Երկու ստուգատեսներում էլ ՀՊՏՀ մարզիկները նվաճումներ են ունեցել: Ներկայացնում ենք աշնանային ամփոփիչ մարզական խճանկարը:

ՀՀ բուհերի ուսանողների 20-րդ հանրապետական մարզական խաղերի ծրագրով բազկամարտի առաջնությունում ֆինանսական ֆակուլտետի ուսանող, Եվրոպայի չենային Վահան Տեր-Բայյանը 80 կգ քաշային կարգում չենային է դարձել (աջ և ձախ ձեռքով): Նույն մարզաձևում, 90 և ավելի կգ քաշային կարգում Պետրոս ժամկոչյանը (ֆինանսական ֆակուլտետ) գրավել է 2-րդ և 3-րդ տեղերը (համապատասխանաբար աջ և ձախ ձեռքով): 60 կգ քաշային կարգում Սոս Պետրոսյանը (մարգեթինգի և բիզնեսի կազմակերպման ֆակուլտետ) 3-րդ տեղն է գրավել: Մարզիչն է ֆիզդաստիարակության, ԱԻ և ՔՊ ամբիոնի դասախոս Արման Գուլյանը:

Նույն խաղերի շրջանակում ՀՊՏՀ հանդբոլի տղաների թիմը զբաղեցրել է 2-րդ հորիզոնականը (մարզիչ՝ Վերոնչյալ ամբիոնի ղոցեն Շակոր Կյուկյան):

Նոյեմբերի 6-ին անցկացվել են ուժային եռամարտի աղջկների և տղաների առաջնություններ, որտեղ մեր մարզիկները փայլուն են հանդես եկել: Այսպիսով, տղաների առաջնությունում 52 կգ քաշային կարգում տնտեսության կարգավորման և միջազգային տնտեսական հարաբերությունների ֆակուլտետի ուսանող Տիգրան Ղալայանը զբաղեցրել է 2-րդ տեղը: Նույն քաշային կարգում 3-րդ տեղն է զբաղեցրել ինֆորմատիկայի և վիճակագրության ֆակուլտետի ուսանող Վանիկ Փափախյանը: Աղջկների առաջնությունում հաշվապահական հաշվառման և առւղիտի ֆակուլտետի մագիստրանտ Իրինա Մանվելյանը 67 կգ քաշային կարգում զբաղեցրել է 2-րդ մրցանակային տեղը (մարզիչ՝ Արման Գուլյան): Ուժային եռամարտի աշխարհի կրկնակի չենային, ՀՊՏՀ ուսանող եղագար Բարբայանը վճասվածքի պատճառով չի կարողացել նաև անակցել առաջնությանը:

Նոյեմբերի 21-ին կայծակնային շախմատի առաջնությունում մեր համալսարանին ոսկե մեդալ է բերել գրոսմայստեր, ֆինանսական ֆակուլտետի մագիստրանտ (հեռակա) Տիգրան Շարությունյանը: Ավելի ուշ՝ դեկտեմբերի 2-ին, ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանը իր աշխատասենյակում հյուրներին է Տիգրանին, շնորհակալագիր և խրախուսական պարգև հանձնել, ոգևորել ու մաղթել նոր հաղթանակներ:

Մեր մարզականերին հերթական անգամ ուրախացրեց հաղթանակած ՀՊՏՀ ֆուտզալի հավաքականը: Նախ, VBet ընկերությունը դարձավ ՀՊՏՀ թիմի տիտղոսային հովանավորը, և այս համագործակցության շնորհիվ հավաքականը վերադարձավ ՀՀ ֆուտզալի սուպերլիգա, ապա նոյեմբերի 28-ից դեկտեմբերի 2-ը ԿԳՍՍ նախարարության կազմակերպած հանրապետական ուսանողական մարզական խաղերի ֆուտզալի մրցապայքարում մեր ֆուտզալիստները դարձան չենային:

Նախարարության կազմակերպած նույն խաղերի բասկետբոլի աղջկների առաջնությունում ՀՊՏՀ թիմը նվաճել է 2-րդ հորիզոնականը: Դեկտեմբերի 2-ին, խաղերի եզրափակիչ միջոցառմանը, ԿԳՍՍ նախարար Արայիկ Շարությունյանը, ՀՊՏՀ մարզիկների ցուցաբերած ակտիվության և հաջողությունների համար շնորհակալագիր է հանձնել ՀՊՏՀ ռեկտորի պաշտոնակատար Դիանա Գալոյանին:

Այսպիսով, մեր մարզիկներն ամփոփել են 2019-2020 ուստարվա առաջին կիսամյակը: Վստահ ենք, նոր կիսամյակում ևս մեզ մարզական հաջողությունների տեղատարափ է սպասվում:

Ն. ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ

2019 թ. ՀՊՏՀ լսկագործություն մարդիկները

ՀՊՏՀ ֆիզիաստիարակության, արտակարգ իրավիճակների և քաղաքաշտպանության ամբիոնը, ամփոփելով 2019 թվականին ՀՊՏՀ մարզիկ-մարզուհիների գրանցած բարձր ցուցանիշները միջազգային և հանրապետական առաջնություններում, բուհական, միջոցուհական տարբեր մրցաշարերում, մասնավորապես՝ ՀՀ բուհերի ուսանողների 20-րդ հանրապետական մարզական և ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության կազմակերպած միջբուհական խաղերում, հրապարակել է 10 լավագույն ուսանող մարզիկների անունները (կոչում, տարվա ձեռքբերում, ֆակուլտետ, կուրս):

Տիգրան Հարությունյան (շախմատ) գրոսմայստեր՝ Եվրոպայի համալսարանական առաջնության և ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի չեմպիոն, ֆինանսական, մագիստրատուրա, 3-րդ

Վարդան Տեր-Բայյան (բազկամարտ)՝ միջազգային մրցաշարի հաղթող, ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի չեմպիոն, ֆինանսական, մագիստրատուրա, 3-րդ

Շահմատ Սարգսյան (հրաձգություն)՝ ՀՀ առաջնության և ուսանողական մարզական խաղերի չեմպիոն, ֆինանսական, 3-րդ

Արմեն Հակոբյան (հանդբոլ)՝ ՀՀ առաջնության, համահայկական և ուսանողական մարզական խաղերի մրցանակակիր, ֆինանսական, 2-րդ

Քրիստին Օչսյան (բասկետբոլ)՝ Եվրոպայի C դիվիզիոնի մինչև 18 տ. չեմպիոն, ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի մրցանակակիր, կառավարում, 1-ին

Արսեն Հարությունյան (վոլեյբոլ)՝ ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի մրցանակակիր, S4 և US3, 4-րդ

Սամվել Այվազյան (ֆուտզալ)՝ Ֆուտզալի Ա լիգայի հաղթող, ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի մրցանակակիր, S4 և US3, 4-րդ

Նարեկ Գևորգյան (ֆուտզալ)՝ Ֆուտզալի Ա լիգայի հաղթող, ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի մրցանակակիր, h/h և առլիդտ, 3-րդ

Էդգար Բայյան (ուժային եռամարտ)՝ ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի և աշխարհի չեմպիոն, ֆինանսական, մագիստրատուրա, 2-րդ

Իրինա Մանվելյան (ուժային եռամարտ, վոլեյբոլ)՝ ՀՀ ուսանողական մարզական խաղերի մրցանակակիր, h/h և առլիդտ, մագիստրատուրա 1-ին

Առաջնային մասնակիցների կամ չհասարակված փաստեր

Ամանորյա Եղենիները տոնական ժառ կարող են դառնալ միջինը 15 տարվա ընթացքում, երբ բավականաշահ փառքամ ու գեղեցիկ կլինեն:

Ամենահաճախանակ սուրբծննդյան մեղեդին We Wish You a Merry Christmas-ն է, ասում են՝ երաժշտության եւ բարերի հեղինակն անհայտ է, հայտնի է միայն, որ այս կոմպոզիցիայի արմատները հասնում են մինչեւ 16-րդ դար, եւ առաջին անգամ այն երգվել է Անգլիայում: Իսկ նույնքան հայտնի Jingle Bells-ը ի սկզբանե նվիրված է Եղել ոչ թե Սուրբ ծնունդին, այլ Երախտագիտության օրվան եւ կոչվել է One Horse Open Sleigh:

Սուրբծննդյան կինոֆիլմերի լավագույն տասնյակի ոչ մի ֆիլմը Դիսնուս Քրիստոնի մասին չէ:

Փորձենք հաշվել, թե Սանտա Կլաուսը կամ Զմեռ պապը քամի տուն է այցելում տոնական գիշերվա ընթացքում: Դամաձայն վիճակագրության՝ աշխարհում 2.106 միլիոն երեխա կա: Ընդունենք, որ ամեն ընտանիքում 2.5 երեխա կա: Դետեւաբար մեր սիրելի առասպելական հերոսը մեկ գիշերվա ընթացքում պետք է այցելի 842 միլիոն տուն:

ԱՄՆ նախագահ Թեոդոր Ռուզվելտը (Երկիրը դեկավարել է 1901-1909 թթ.) շրջակա միջավայրի պահպանության ջատագով էր եւ, մեղմ ասած, չէր խրախուսում ծառահասումը: Դույս ունենալով, որ իր քայլը օրինակ կրտանա ամերիկյան հասարակության համար՝ նա արգելում է Սպիտակ տանը տոնածառ զարդարել: Սակայն նախագահին չեն լսում նույնիսկ սեփական երեխաները, որոնք հնար են գտնում՝ գաղտնի կերպով տեղադրել ու զարդարել այն:

Իսկ դուք ի՞նչ եք կարծում արհեստական տոնածառ նախընտրելը շրջակա միջավայրի համար ավելի՝ անվնաս է: Ցավոք, պետք է նշել, որ դրանց գոյությունն արդեն իսկ բնապահպանական աղետն է: Այնուհանդերձ, եթե դա եք համարում հարցի լուծում, ցանկանում եք թեկուզ փոքր-ինչ նպաստել բնապահպանությանը եւ աղոթեն գնել եք արհեստական եղենի, ապա պետք է առնվազն 20 տարի օգտագործեք այն:

Ասում են՝ բուխարու վրա գուլպաներ կախելու ավանդույթը երեք չամուսնացած քույրերից է սկիզբ առել, որոնք աղքատ էին եւ օժիտ չունենալու պատճառով չէին կարողանում ամուսնանալ: Մի անգամ սուրբծննդյան նախօրեին նրանք իրենց գուլպաները կախում են բուխարու մոտ եւ քննում: Առավոտյան գուլպաներում գտնում են մեկական կտոր ոսկի (հավանաբար՝ Սանտա Կլաուսից) եւ, իհարկե, ամուսնանում:

Միայն Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում տոնական օրերին մարդիկ միմյանց են ուղարկում 3 միլիարդ բացիկ: Իսկ նախատոնական իրարանցման մեջ ամենահաճելին նվերներ ընտրելը է: Միջինում մարդը նվերներ գնելու համար խանութներում քայլում է 5 մղոն կամ 8 կիլոմետր:

Ամերիկյան վիճակագիրները պարզել են, որ ԱՄՆ-ում տոնի նախօրեին յուրաքանչյուր րոպե կատարվում է 5340 զնում, այսինքն՝ հենց այսքան անգամ մեկ րոպեում գնորդները վճարման համար օգտվում են վիզա-քարտից: Այս աշխուժության շնորհիվ մանրածախ առեւտրի շատ խանութներ նախատոնական մեկ ամսվա ընթացքում ստանում են տարեկան եկամտի 70%-ը:

Ինքնասպանությունները տարվա այս շրջանում մեծ թիվ չեն կազմում:

Դամաձայն Գիմեսի ռեկորդների գրքի՝ որպես սուրբծննդյան տոնածառ երբեւ հատված ամենաբարձր եղեւմին 66 մետրանոց էր, որը 1950 թ. զարդարում էր Սիեթլի (Վաշինգտոնի նահանգ) առեւտրի կենտրոնը:

Պատրաստեց Արմինե ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԸ
Սղբյուրը՝ <http://begin-english.ru/article/15-interesnyh-faktov-pro-novyyy-god-i-rozhdestvo/>